

HUMANITIES INSTITUTE
Serhat Tertemiz, MA

YUSUFÇUK YUSUF (1975) YAŞAR KEMAL (1923 – 2015)

Genel Bakış

Akçasazın Ağaları adlı roman serisinin ikinci ve son cildi olan *Yusufçuk Yusuf* ilk kez 1961 yılında *Tanin* gazetesinde tefrika edilmiştir. Fakat daha sonra 1964-1965 yılları arasında *Milliyet* gazetesinde tefrika edilmeye başlanmış olan eser yarım kalmıştır. Kemal'in söz konusu edilen eseri, son düzeltmelerin yapılmasının ardından 1975 yılında *Cem Yayınevi* tarafından yayımlanır. *Demirciler Çarşısı Cinayeti* adlı romanının devamı niteliğinde olan eserde Kemal, Demokrat Parti döneminde Anadolu coğrafyasında derebeylik düzeniyle anamalcı dizgenin nasıl yer değiştirdiğini ve bu değişim sırasında doğanın, toplumun ve insanın nasıl tepki vermiş olduğunu işlemiştir. Sarioğlu ve Akyollu aşiretlerinin liderleri değişime karşı durmaya çalışmışlardır. Fakat değişen düzenle birlikte bütün geçerliliğini ve imtiyazlarını yitirmiş olan beyler ötekileşir ve hüsrana uğrarlar. Marks'ın *1844 Elyazmaları* adlı eserinde de belirttiği gibi, anamalcı düzenle birlikte bütün insani değerler yozlaşmış ve insanoğlu yaşadığı dünyaya ve topluma karşı tamamen yabancılaşmıştır (fr. aliénation). Sermaye ve mülk edinme hırsıyla fetişizmin güç kazanması sebebiyle insanoğlu kutsalsızlaşmıştır (fr. désacralisation). Mal, mülk ve sermaye edinme hırsı insanoğlunu yozlaştırdığı gibi doğayı da yozlaştırmıştır. Anlatının büyük bir bölümünde değinilen Akçasaz bataklığı uzamı anlatının sonunda kurutulmuş ve yeni ekonomi-politik dizgenin bir parçası haline gelmiştir. Çukurova'nın eski simgesi olan kartalların yerini sivrisinekler almıştır. *Yusufçuk Yusuf* adlı eser toplamda seksen bölümden oluşmaktadır.

Özet

Oğlu İbrahim'in Akyollu Karakız Hatun tarafından öldürülmesinin ardından Derviş Bey, intikam almak için Mustafa Bey'in oğlu Memet Ali'yi öldürmek istemiştir. Fakat Memet Ali Adana'ya kaçmış ve çeşitli ticari işlere girişmiştir. Hayattan el etek çekmiş olan Mustafa Bey, Memet Ali'nin getirmiş olduğu her belgeyi imzalar fakat konağının, çiftliğinin bazı arazilerinin satılmasına karşı çıkar. Serbest piyasa ekonomisinin yeni iktisadi ve siyasi dizge olmasıyla birlikte yeniyetme ağalar Çukurova toprağından en büyük payı alabilmek için birbirleriyle savaşmaya başlarlar. Lakin ağaların önünde duran ilk engel, derebeylik düzenini devam ettirmeye çalışan Sarioğlu ve Akyollu aşiretleridir. Viyana'da eğitim almış ve memurluktan kovulmuş olan Mahir Ağa, memleketine geri dönerek kurnazca yöntemlerle toprak sahibi olmuştur. Fakat toprak sahibi olmanın şehvetimsi tadına varmış olan Mahir Ağa, Akçasaz bataklığının kurutulmasıyla ortaya çıkacak olan verimli araziye göz diker. Mahir Ağa'nın istediği toprakları tamamen ele geçirebilmesi için Derviş Bey'in Akçasaz'a bağlı olan arazilerini satın alması gerekmektedir. Derviş Bey'le bizzat görüşen Mahir Ağa, istediği arazilerin kendisine satılması konusunda onu bir türlü ikna edemez. Zira Derviş Bey Mahir Ağa'nın ne kadar fırsatçı, düzenbaz, yozlaşmış ve bencil bir kişiliğe sahip olduğunu bilmektedir. Mahir Ağa Derviş Bey'e aracı olarak eski aşiret beylerini gönderir. Lakin Derviş Bey yeniyetme ağaların elinde oyuncak olmuş olan bütün eski beyleri evinden kovar. Bölgede yaşayan bütün beyler tarafından saygı gören Reşid Ağa, Mahir Ağa tarafından aracı olarak Derviş Bey'e gönderilir. Derviş Bey Reşid Ağa'nın hatırını kırmak istemez. Derviş Bey Mahir Ağa'yla eski bir Türkmen geleneğiyle barışmayı kabul eder. Geleneğe göre Mahir Ağa'nın ak kefen giyip bütün kasabanın içinde dolaşıp Derviş Bey'in konağına gelmesi gerekmektedir. Halk tarafından alay konusu edileceğini bilen Mahir Ağa, Derviş Bey'in bu isteğine karşı uzun bir süre direnir. Fakat daha sonra kasabalıların gelenekçini damarlarını kabartacak mitingler yapar. Halk tarafından alay edilmeyeceğine inandığı zaman Derviş Bey'in isteğini yerine getirir fakat korktuğu başına gelir. Kasabalılar onunla dalga geçer ve kefen giymiş haldeki fotoğrafları dünya basınında bile yer alır. Derviş Bey Mahir Ağa'yla barışır ve ona söz verdiği araziye satar. Derviş Bey'le Mahir Ağa ortak olmuş ve beraber iş yapmaya başlamışlardır. Derviş Ağa, uzun süredir özlem duymuş olduğu dostluk ilişkisine Mahir Ağa sayesinde kavuştuğunu sanır. Fakat Mahir Ağa Derviş Bey'den intikam almak hatta onu yok etmek istemektedir. Mahir Ağa, Derviş Bey'in kızı Nurhan'ın kötü yola düştüğü üzerine dedikodular çıkarır. Ardından Derviş Bey'e Deli Hacı aracılığıyla herkesin önünde hakaret eder. Derviş Bey Deli Hacı'yı öldürmeye karar verir ve her ne kadar istemese de Mahmut'un oğlu Yusuf'u bu iş için görevlendirir. Derviş Bey, Nurhan'la birlikte, hem kızının gönlünü almak hem de

gözlerden uzak kalmak için İstanbul'a gider. Deli Hacı'nın Derviş Bey'e gerçekleri itiraf etmesinden korkan Mahir Ağa, onun öldürülmesi için kiralık katiller tutar. Fakat tuttuğu kişilerin hiçbiri başarılı olamaz. Deli Hacı'yı öldürüp öldürmemek konusunda derin çelişkiler yaşayan Yusuf, hayatı boyunca kendisine öğretilmiş olan yalanların kurbanı olur ve Deli Hacı'yı öldürür. Mahir Ağa, Derviş Bey'in hapse atılması için yetkili memurları dolaylı yollardan dolduruşa getirir ve Yusuf'un bir an önce yakalanması için başına ödül koyar. Yusuf'un yakalanmasıyla birlikte hapse atılacağını anlayan Derviş Bey, onu bir süre saklamaya çalışır. Fakat gücünü tamamen kaybetmiş ve saygınlığını yitirmiş olan Derviş Bey, bütün iktisadi ve siyasi gücü elinde bulunduran ağalarla mücadele edemeyeceğini anlar. Bir gün Sarıoğlu çiftliğine geri dönen Yusuf, Derviş Bey tarafından öldürülür.

Kişiler

Derviş Sarıoğlu Anlatının başkarakterlerinden biri olan Derviş Bey, imparatorluk döneminden kalan son derebeylerinden biridir. Muzaffer ve Ceyhun'un babasıdır. Sanayileşme ve anamalcı düzenle birlikte eski gücünü kaybetmeye başlamış olan Derviş Bey, yeniyetme ağalara karşı direnmeye çalışır. Anlatıda başrol oynayan Mahir Ağa adlı karakterle çatışma halindedir.

Mahir Kabakçioğlu Viyana'da eğitim almış olan Mahir, Ankara'daki memurluk görevinden ihraç edilmesinin ardından memleketine dönerek çeşitli düzenbazlıklarla toprak sahibi olmaya başlamıştır. Sahip olduğu toprakları genişletmek isteyen Mahir Ağa'nın önündeki en büyük engel eski aşiret beyleridir. Mahir Ağa Derviş Bey'in Akçasaz'daki topraklarını almak ve onu yok etmek için çeşitli entrikalar kurgular.

Yusuf Akdamar Kürt Mahmut'un oğlu olan Yusuf, babasının öldürülmesinin ardından Derviş Bey tarafından bir fedai olarak yetiştirilir. Annesi Meyro'ya çok düşkündür ve köylüsü olan Gülizar'a aşiktir. Babası Mahmut ve Dördüncü Ordu'da askerlik yapmış olan dayıları gibi kahraman olup nam salmak istemektedir. Derviş Bey tarafından Deli Hacı'yı öldürmekle görevlendirilir. Fakat inandığı ve güvendiği beyi tarafından ihanete uğrar.

Mustafa Akyollu Akyollu aşiretinin lideri olarak annesini kaybettikten ve ailesi tarafından terk edildikten sonra hayattan el etek çekmiştir. Oğlu Memet Ali, Akyollu aşiretine ait olan bütün mülkleri satar. Yeni düzenin bir parçası olmayı kabullenememiş olan Mustafa Bey, yitip gitmeyi tercih eder.

Memet Ali Akyollu Mustafa Bey'in oğlu Sarıoğlu aşiretinin mensupları tarafından öldürüleceğini düşünerek Adana'ya kaçar. Bir dizi ticari işe girişmesinden dolayı aşirete ait birçok mülkü satar. Ailesini ve aşiretini hiç umursamadığı gibi yeni oluşan iktisadi ve politik sisteme uyum sağlar. Rüstemoğlu ve Muzaffer Sarıoğlu'yla ortak bir fabrika açan Memet Ali, eski geleneğin çöküşünü temsil eder. Aşirete ait olan her şeyi satarak babasının ölümüne sebep olur.

Arzuhalci Ali Efendi Anlatıdaki en olumlu tiplemedir. Topraksız köylüye toprak dağıtılmasını ve sosyal devlet anlayışını savunur. Fakir halkı devamlı olarak sömüren ağalara ve beylere karşıdır. Aynı zamanda çıkarıcı devlet yetkililerini de sürekli eleştirir. Mahmut'la cezaevi arkadaşlığı yapmış olan Ali Efendi, Yusuf'u beylere hizmet etmekten ve alışageldiği inançlarından vazgeçirmeye çalışır. Ali Efendi halkın ağalar, beyler ve siyasiler tarafından sömürülmesini istememektedir.

Yüzbaşı Kasabanın ileri gelenleri ve siyasilerle işbirliği yapan Yüzbaşı, rüşvet karşılığında halkın aleyhinde faaliyetlerde bulunur. Akçasaz'a yerleşmeye çalışan köylüleri silah zoruyla araziden çıkarır ve terfi alabilmek için Derviş Bey'in aleyhinde çalışıp Yusuf'u yakalamaya uğraşır. Aslında ağalardan ve beylerden nefret etmektedir. Fakat Yüzbaşı bozuk düzenin bir dişlisi olmak zorunda kalır.

Anlatıda rol oynayan diğer önemli karakterlerin isimleri şunlardır: Deli Hacı, Kurtboğa Ağa, Savcı, Kaymakam, Kambur Tellal, Muzaffer, Ceyhun, Süleyman Sami Dağyaran, Cafer Özpolat, Süleyman Aslansoypençe, Ala Temir, Rüstemoğlu, Nurhan, Meyro, Gülizar, Emir Sultan, Deli Halid, Yel Veli, Mestan, Kel Veli, Reşid Ağa, Sarı Mıstık, Koca Reis, Habip Azgingüç, Ortaokul Müdürü vd.

Öykü

Akyolluların ve Sarıoğulların Cenazeleri Sarı yağmurların gökten boşanıp toprağı çamurlaştırdığı bir gece, bir grup atlı bir konağı ateşe verip önlerine çıkan herkesi öldürürler. Öldürülen kişilerin arasında küçük bir bebek de vardır. Ölü bebeğini koynuna alan annesi atına binerek köyün meydanına doğru doludizgin ilerler. Bebeğinin kanına elini bulayan anne, ağıtlar söyleyip toprağı tırmalamaya başlar. Emir Sultan Ağa'nın peşine düşmüş olan Türkmen atlılar, Derviş Bey'den onun kendilerine teslim edilmesini isterler. Sultan Ağa'nın kendilerine teslim edilmeyeceğini anladıklarında konağı basıp ateşe verirler. Ak sakallı Türkmen Sultan Ağa'ya Çerkezce, Süryanice, Lazca, Asurca hatta Aramice seslenir. Ona teslim olmasını söylerler. Güneşin doğuşunu ve batışını gören Türkmen atlılar, kılıçlarını çekip niyazda bulunurlar. Çevre köylerden atlarıyla ve traktörleriyle gelen ak başörtülü kadınlar Derviş Bey'in konağına varırlar. İbrahim'in cesedinin etrafında toplanırlar ve cenaze merasimi gerçekleşir. İbrahim'in gözlerinde hala öldürüldüğü andaki korku durmaktadır. Derviş Bey İbrahim'in gözlerini her ne kadar kapatmaya uğraşmış olsa da bunu başaramamıştır. Akyollu konağındaysa Karakız Hatun'un cenaze merasimi gerçekleşmektedir. Yaşlı kadın aşiret mezarlığına gömülür. Akyollu konağın her sabah traktörler, biçerdöverler ve atlar tarlalara gitmektedirler. Adana'ya kaçmış olan Memet Ali, zaman zaman konağa gelerek Mustafa Bey'e bazı evraklar imzalatır. Odasından dışarıya pek çıkmayan Mustafa Bey, oğlunun getirdiği her evrakı imzalar. Fakat konağın, çiftliğin, mezarlığın ve tarlaların satışıyla ilgili önüne konan evrakları imzalayamayacağını söyler. Adana'da çeşitli ticari işlere girişmiş olan Memet Ali, evrakları imzalaması için babasına yalvarır. Fakat Mustafa Bey onun bu isteğine karşı çıkar. Bunun üzerine Memet Ali Adana'ya geri döner. Bölgede yaşayan atlar kırılmaya, kartallar ölmeye başlamış ve çekirge istilaları görülmüştür. Değişen iktisadi ve siyasi düzenle birlikte doğa da değişmeye başlamıştır. Derviş Bey ölen atları ve kartallar için üzüdür. Oğlunun intikamını almak isteyen Derviş Bey, Mustafa Bey'in konağına gelir. Mustafa Bey'in odasına giren Derviş Bey onu yatağında uyurken bulur. Mustafa Bey'in yanaşmalarından biri Derviş Bey'e, onun herkes tarafından terk edildiğini, odasından hiç dışarıya çıkmadığını ve onu öldürmemesini söyler. Derviş Bey silahının namlusunu Mustafa Bey'in başına defalarca dayamış olsa da tetiği çekmeyi başaramaz. En sonunda atına binip konağına geri döner.

Gizemli Cinayet Bir grup atlı, Akçasaz taraflarında kendilerinden kaçmakta olan Memet Ali'nin atını vururlar. Memet Ali'ye Kafir takma adıyla hitap edilir. Onun boynundan birkaç ilmik geçirmiş olan atlılar, uzun bir süre onu yerde sürüklerler. Ardından onu hiç hava ve ışık almayan bir odaya kapatırlar. Yemek olarak kurtlu et ve bozuk süt verirler. Birkaç gün sonra Kafir'e elektrikle işkence etmeye başlarlar. Tarlalardan ve fabrikalardan benzin kokuları yükselmektedir. En sonunda Memet Ali'nin başından aşağıya benzin dökülür. Ateşe verilen Memet Ali kendisini Akçasaz'ın bataklığına atar. Alevler bataklığın içinde daha da azgınlaşır. Sürekli olarak Yemen'den bahseden katilin Mestan olduğu anlaşılır.

Kambur Tellal'ın Cezaevindeki Çilesi Cezaevine girmiş olan Kambur Tellal, Kurtboğa Ağa'nın isteği üzerine gardiyanlar tarafından düzenli olarak dövülmektedir. Yağmurlu bir havada yine dövülmüş olan Kambur Tellal, balçığa dönmüş toprağın üzerine atılır. Onun yaşayıp yaşamadığını kontrol eden Uso, Cin Hasan ve Ferhat'a seslendikten sonra onu koğuşuna götürürler. Hapishanede elleri zincirle bağlanmış olan tek mahkum Kambur Tellal'dır. Ağzından çıkan tek cümle "ben öldürdüm"dür. Eşi Kambur Tellal'ı defalarca ziyarete gelmiş olsa da görevliler Tellal'ı ona göstermezler. Kambur Tellal diğer mahkumlara, demirciyi nasıl ve neden öldürdüğüne dair uyduma hikayesini anlatıp durur. Kambur Tellal devamlı olarak kendisine bağlanmış olan zinciri parlatmaktadır. Diğer mahkumlar onun bu haline çok üzüdürler. Gardiyanlardan biri hapishane müdürüne, Tellal'ın zincirlerinin çıkarılmasını, aksi halde bir isyanın çıkabileceğini söyler. Müdür gardiyana Tellal'ı rahat bırakmasını söyler. Müdür Kambur Tellal'ın masum olduğunu ve cinayet işlemediğini bilmektedir. Kambur Tellal cezaevinde akli dengesini tamamen kaybetmiştir.

Akçasaz Bataklığının Kurutulmaya Başlanması Akçasaz bataklığındaki kaplumbağalar çiftleşmekte ve yılanlar da avlarının peşindedirler. Bataklığın derinlerinden yoğun yanık ot kokusu gelmektedir. Rüstem, Kurtboğa Ağa, Ala Temir, Süleyman Aslansoypençe, Cafer Özpolat ve Mahir Kabakçioğlu bataklıktan yayılan sivrisineklerden bıkmışlardır. Kurtboğa Ağa kardeşlerinin hepsini sıtmadan dolayı kaybetmiştir. Ağalar arasında, bataklığın kanallar açılarak kurutulması konusu konuşulur. Bataklık kurduğunda ortaya çıkacak olan verimli toprak sayesinde yeni bir rant alanı oluşacaktır. Süleyman Sami sivrisinekleri bahane ederek bataklığın kurutulması için Vali'den yardım ister. Vali devletin bütün imkanlarını sefer etmeye söz verir. Cafer Özpolat ile Mahir Kabakçioğlu bataklığın kurutulmaması için gizlice çalışmaktadırlar. Fakat onların sarf etmiş oldukları bütün emek boşa gider. Açılan kanallar ve kurulan çarklarla birlikte bataklığı kurutma süreci başlamış olur. Hemen ardından Akçasaz'da köylüler ve ağalar arasında toprak kapma yarışı başlar. Viyana'da eğitim almış

biri olarak Mahir Kabakçioğlu, memur olmadığı için pişmanlık duymaktadır. Çiftçilik onun için oldukça meşakkatli bir iştir ve Derviş Bey'den istediği arazileri bir türlü alamamıştır. Öğrencilik yıllarında tanıştığı birçok arkadaşı, siyasete atılarak ve Mason localarına girerek kariyerlerinde hızlıca ilerlemişlerdir. Mahir Kabakçioğlu Derviş Bey'den istediği arazileri bir an evvel almaya karar verir.

Yel Veli ve Mestan'ın Akçasaz'a Yerleşme Girişimleri Yel Veli ve Mestan, Akçasaz'da beğendikleri bir araziye yerleşmişlerdir. Mestan'ın oğlu, Cafer Özpolat'ın kamışlığından kesmiş olduğu kamışlarla huğ yapmıştır. Yel Veli Mestan'a bulmuş olduğu araziye uzun uzadıya över. Fakat daha iyi bir arazi bulabileceğini umut ederek Akçasaz'ı yeniden dolaşmaya karar verir. Bu sırada Cafer Özpolat, Mestan'ın huğuna gelir. Arazisinden kamış kestiği için Mestan'ın oğlunu kırbaçlar. Mestan'ın tüfeğini onun üzerine doğrultması üzerine Cafer Özpolat oradan ayrılır. Giderken kondukları arazinin kendisine ait olduğunu söyler ve arazisinin bir an önce boşaltılmasını ister.

Mahir Ağa'nın Derviş Bey'le Akçasaz Konusunda Anlaşma Çabaları Oldukça fakir bir ailede yetişmiş olan Mahir Kabakçioğlu, Viyana'da yüksek tahsil görmüştür. Memleketine döndükten sonra memur olmayı düşünmüş fakat köyündeki toprakların ne kadar değerli olduğunu gördüğünde doğduğu yere geri dönmüştür. Memur olma fırsatını feda eden Mahir, kasabaya geri dönerek servet edinmeyi planlamıştır. Mahir, Telgraf Müdürü Zekeriya Bey'in kızıyla evlendirilmiştir. Birçok insana dalkavukluk ederek ve onlara yanaşarak az da olsa sermaye biriktirmeyi başarmıştır. Tapucu Abdülhalik Efendi'yle sıkı dost olan Mahir'in amacı, onun aracılığıyla kelepirci fiyata bir çiftlik almak istemesidir. Abdülhalik Efendi öz oğlu gibi gördüğü Mahir için bir çiftlik bulur ve çok ucuz bir fiyata çiftliği ona satar. O günden sonra topraklarını genişletmek Mahir Ağa'nın en büyük tutkusu olmuştur. Uzun zaman boyunca görmezlikten geldiği Derviş Bey'in toprakları onun genişlemesine engel olur. Mahir Ağa Derviş Bey'le iyi geçinmeye çalışarak ondan istediği araziye almaya çalışır. Fakat görmüş geçirmiş bir kişilik olan Derviş Bey, onun niyetini anlar ve ona hiç yüz vermez. Derviş Bey'i ikna etmek için her yolu deneyip her şeikle giren Mahir Ağa, Derviş Bey tarafından başkalarının önünde devamlı küçük düşürülür. Fakat istediğini elde etmek için sınırsız derecede aşağılanmayı göze almış olan Mahir Ağa, Derviş Bey'in peşini bırakmaz ve onu her taraftan sıkıştırmaya çalışır. Derviş Bey'i ikna edemeyeceğini anlayan Mahir Ağa, onun oğlu olan Muzaffer'le görüşmeye karar verir. Mahir Ağa Muzaffer'e, Akçasaz bataklığının kurutulmasıyla ortaya çıkan araziye kendisi için istediğini, arazinin kendisine ait olduğunu söyleyecek şahitler bulacağını, Derviş Bey'in bu işe karışmamasını ve karşılığında da araziye yarı yarıya bölüşeceklerini söyler. Mahir Ağa'nın sunmuş olduğu teklifle coşan Muzaffer, babası Derviş Bey'in yanına gider ve ona Mahir Ağa'nın teklifini anlatır. Mahir Ağa Muzaffer'i hayatı boyunca ilk defa bu kadar heyecanlı görmüştür. Fakat Mahir Ağa'nın teklifini hiç bir şekilde kabul etmeyeceğini, halkın malını talan edemeyeceğini söyler.

Mahir Ağa'nın Derviş Bey'i İkna Etme Çabaları Derviş Bey'den aldığı yanıtı beğenmeyen Mahir Ağa, başka kişileri araya sokarak Derviş Bey'i ikna etmeye çalışır. Kendisiyle görüşmediği için Mahir Ağa, belagat yeteneği iyi olan Veli'yi neredeyse her gün Derviş Bey'e gönderir ve ona ezberletmiş olduğu şeyleri söyler. Diğer yandan Muzaffer de babasını ikna etmeye çalışmaktadır. Derviş Bey'in diğer oğullarından ayrı tuttuğu Ceyhun da onunla Mahir Ağa'nın teklifi hakkında konuşur. Ceyhun Derviş Bey'le dürüst bir şekilde konuşabilen tek kişidir. Tarsus Amerikan Koleji'nde okumuş olan Ceyhun Derviş Bey'e, beylik döneminin artık bittiğini ve insanlık için artık önemli olan tek şeyin ekonomi olduğunu söyler. Ekonomi bir toplumun batmasına ya da yükselmesine sebep olmaktadır. Ceyhun'un anlattığı her şeyi Derviş Bey de bilmektedir. Fakat Derviş Bey onurun, şeref, gururun ve adaletin olmadığı bir düzeni hiçbir şekilde kabul etmeyeceğini ve ölene kadar onunla mücadele edeceğini söyler. Derviş Bey, içinde yaşadığı toplumun her geçen gün yabancılaşıyor olmasının serbest piyasa ekonomisinden kaynaklandığını anlamıştır. Ona göre insan cebindeki paranın miktarına göre değil, iradesine ve karakterine göre değerlidir.

Derviş Bey'in Mahir Ağa'yla Türkmen Usulünce Barışmayı Kabul Etmesi Derviş Bey'in kişiliği üzerine araştırmalar yapmış olan Mahir Ağa, Akçasaz'ın bereketli topraklarını ondan alabilmek için eski aşiret beylerini ona göndermeye karar verir. Dağılmış bir aşiretin eski beyi olan Alaybeyoğlu Deli Halid'le görüşen Mahir Ağa, Akçasaz'ın satın alınması için Derviş Bey'i ikna etmesi halinde ona toprak, hayvan ve para vermeyi vadeder. Eski şatafatlı günlerine geri dönebileceğini uman Deli Halid, Mahir Ağa'nın teklifini kabul eder. Deli Halid Mahir Ağa'nın otomobiliyle Derviş Bey'in evine gelir. Derviş Bey'in karşısına çıkan Deli Halid onun ayaklarına kapanır. Derviş Bey Deli Halid'in onursuzluğuna çok sinirlenir ve ağzını açmasına izin vermeden onu konağından attırır. Onun para için inançlarını sattığını bildiği için ona bin lira fırlatır. Bin lirayı alan Deli Halid bir daha Mahir Ağa'nın yanına uğramaz. Ardından Mahir Ağa, Cıçık beyi gibi soylu aşiret liderlerini teker teker Derviş Bey'le barışın

sağlanması için onun konağına gönderir. Derviş Bey, Mahir Ağa tarafından gönderilen her beyi eli boş bir şekilde uğurlar. En sonunda Mahir Ağa'nın aklına Çukurova'nın en saygın beyi olan Reşid Ağa gelir. Geçmişte Reşid Ağa kavgalı olan birçok aşiretin liderini barıştırmıştır. Derviş Bey'in Reşid Ağa'nın isteğini geri çevirmeyeceğini bilir. Mahir Ağa Reşid Ağa'yla görüşür ve Derviş Bey'le kendisinin barışması için elçilik etmeye onu ikna eder. Reşid Ağa'yı karşısında gören Derviş Bey, mutluluktan ağlamaya başlar ve eski dostunu doyusuya kucaklar. Ona en içten sevgilerini ve hürmetlerini sunup övgüler yağdırır. Üç Oğuz kavmiyle Kürt beylerinin dostluk tarihi Reşid Ağa'nın atalarıyla başlamıştır. Derviş Bey Kürt yavaşmalarını yanına çağırır ve gerçek ağaları olan Reşid Ağa'yı görmelerini ister. Reşid Ağa saf ve iyi niyetli bir karakterdir. Varlığıyla çevresindeki herkese mutluluk ve güven verir. Derviş Bey Reşid Ağa'nın neden geldiğini bilmektedir. Fakat bu konuyu konuşmadan önce geçmişten bahsetmek ister. Üç Oğuz boyunun destansı macerası Derviş Bey'in şiirsel ve coşkun üslubuyla anlatılır. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından topraklarını kaybetmiş olan Kürtler akın akın Çukurova'ya yerleşmişlerdir. O günden sonra Kürtlerle Türkmenler beraber yaşamaya başlamışlardır. Tosun Bey ve Amer Bey arasında gerçekleşen barışma merasimini hatırlayan Derviş Bey'in aklına bir fikir gelir. Derviş Bey Reşid Ağa'ya onun hatırı için Mahir Ağa'yla barışacağını ve onun istediği her şeyi kabul edeceğini söyler. Yalnız tek bir şartı vardır. Tosun Bey ve Amer Bey'in barışma merasiminde olduğu gibi Mahir Ağa, beyaz bir kefen giyerek kapısına gelecek ve birbirleriyle barışacaklardır.

Mahir Ağa'nın Derviş Bey'in İsteğine Karşı Direnmesi Derviş Bey'in şartını Reşid Ağa'dan dinleyen Mahir Ağa'nın eşi, Derviş Bey'e lanet etmektedir. Eşinin beyaz bir kefen giyerek bütün kasabalının gözü önünde Derviş Bey'le barışmasını düşünmek bile istememektedir. Mahir Ağa eşini bu teklifi kabul etmeyeceğini söyleyerek rahatlatmaya çalışır. Sözde bir Oğuz geleneği olduğu söylenen barışma merasimini Mahir Ağa daha önce hiç duymamıştır. Gerçekten böyle bir gelenek sürdürülmüşse de Mahir Ağa, bunu barbarlık ve canilik olarak görür. Kendisini ak kefene sarılmış bir şekilde düşündüğünde midesi bulanır ve iliklerine kadar titrer. Fakat Mahir Ağa'yı asıl rahatsız eden şey bu merasimin insanların gözü önünde yapılacak olmasıdır. Sadece Derviş Bey ve kendi arasında yapılması istenen her şeyi kabul edecektir. Arzularından dolayı ne kadar alçalabileceğini başkaları görmediği sürece Mahir Ağa için herhangi bir sorun yoktur. Mahir Ağa merasimin akşam vakitlerinde yapılmasını ister. Fakat Derviş Bey istediği merasimin öğleüstü yapılmasında ısrar eder. Uzun bir süre Mahir Ağa'dan haber gelmemesi üzerine Derviş Bey, onun vazgeçtiğini düşünür. Fakat bir süre sonra kapısına yeniden insanlar gelmeye başlar ve hepsine istediği merasimden vazgeçmeyeceğini söyler. Muzaffer ve Ceyhun Derviş Bey'e, Mahir Ağa'nın eninde sonunda istenen şeyi yapacağını ve onun için gurur denen şeyin hiçbir öneminin olmadığını söylerler. Mahir Ağa Derviş Bey'i fikrinden vazgeçirebilmek için onun nasıl bir insan olduğunu araştırmaktadır. Fakat işine yarayabilecek hiçbir şey bulamadıkça sinirlenir ve hırslanır.

Mahir Ağa'nın Mustafa Bey'den Yardım İstemesi Derviş Bey'in istemiş olduğu barışma yönteminden kurtulmanın yolunu arayan Mahir Ağa'nın aklına, Derviş Bey'in kanlısı olan Akyollu Mustafa gelir. Akyollu Mustafa'dan uzun süredir hiç kimse haber alamamıştır. Mustafa Bey'in en sonunda Derviş Bey'den intikam alacağını bilen Mahir Ağa, Derviş Bey'i ortadan kaldırmak için onunla görüşmeye karar verir. Mahir Ağa siyaset camiasından ve kasaba yönetiminden tanıdığı insanları araya sokacak ve Mustafa Bey'in de desteğiyle Derviş Bey tamamen ortadan kaldırılacaktır. Mustafa Bey'in Demokrat Parti yanlısı olduğunu düşünen Mahir Ağa, Akyollu konağına gelir. Çiftlik terk edilmiş bir hayalet kasaba gibidir. Konağın içine giren Mahir Ağa, Mustafa Bey'i odasında yatar halde bulur. Mustafa Bey Mahir Ağa'yı, ancak onun selam verdiğini duyduğunda fark eder. Başlangıçta Mahir Ağa'nın Derviş Bey olduğunu sanır ve silahına davranır. Fakat karşısındaki kişinin Derviş Bey olmadığını anlayan Mustafa Bey, ona kim olduğunu ve ne istediğini sorar. Mahir Ağa kendisini tanıtır ve Derviş Bey'le aralarında yaşanmış olan sorunlardan bahseder. Mahir Ağa Mustafa Bey'e düşmanlarının ortak olduğunu söyler ve birlikte çalışmayı teklif eder. Bir süre kederli bir halde düşüncelere dalan Mustafa Bey Mahir Ağa'ya, düşmanının kendi düşmanı olduğunu ve ondan yardım istemediğini söyler. Mustafa Bey'den böyle bir karşılık beklemeyen Mahir Ağa şaşkınlıktan ne yapacağını bilememiştir.

Derviş Bey'in Suikastçının Yakalanmasını İstemesi Bütün Çukurova'nın dilinde türkü olmak istemeyen Mahir Ağa'nın, barışma işinden kurtulmak için Derviş Bey'i öldürtmeye karar verdiği haberi Sarıoğlu konağına ulaşır. Derviş Bey Mahir Ağa'yla ilgili bütün gelişmeleri anında öğrenmektedir. Onun Mustafa Bey'le görüştüğünü ve onunla anlaşamadığını, tetikçi olarak Ardıçlı Halil'i kiralamaya çalıştığını fakat eşkiyanın bu işi kabul etmediğini öğrenmiştir. Onun bocalayışını anbean takip eden Derviş Bey keyfinden zil takip oynamaktadır. Derviş Bey adamlarını toplar ve Mahir Ağa'nın kendisini öldürmesi için bir kiralık katil tutmuş olduğunu söyler. Derviş Bey'in sözlerini dinleyen

adamların hepsi gizlice gülmektedirler. Çünkü Çukurova'da Derviş Bey'i öldürmeye cesaret edebilecek hiçbir tetikçi yoktur. Derviş Bey karşısında gülmekte olan adamlarına kızar. Geleneğe göre aşiret üyelerinin beyin önünde gülmeleri yasaktır. Derviş Bey adamlarından Mahir Ağa'nın tutmuş olduğu eşkiyayı canlı olarak yakalamalarını ve onu kendisine getirmelerini ister. Oğullar Derviş Bey'e, Mahir Ağa'yı çok zorladığını ve onun üzerine bu kadar gitmemesinin iyi olacağını söylerler. Derviş Bey oğullarını odasından gönderir. Odada yalnızca Yusuf kalmıştır ve Derviş Bey ona şefkatli gözlerle bakmaktadır. Yusuf'un bakışlarından onun ne istediğini anlar. Derviş Bey Yusuf'a mavzerlerinden birini ve atını alabileceğini söyler. Onu da adamlarıyla birlikte kiralık katili aramaya gönderir.

Mahmut'un Ölümü ve Yusuf'un İlk Görevi Yüzbaşı ve Hasan Onbaşı tarafından işkence edilerek öldürülmüş olan Mahmut'un cesedi, öldürülmesinden birkaç gün sonra bulunmuş ve kasabaya getirilmiştir. Mahmut'un ölüm haberini alan Meyro, eşinin cesedini görmek için kasabaya gider. Onun ne ölüm haberini aldığı ne de cenazesinde ağlamamış ve ağıt yaktırmamıştır. Onu böylesine zalimce öldüren kişilere lanet etmiş ve Mustafa Bey'i ayıplamıştır. Murtaza'nın da Mahmut gibi işkence edilerek öldürülmüş olması durumunda onun nasıl karşılık verebileceğini düşünür. Meyro çok üzgündür fakat güçlü durmaya çalışmaktadır. Meyro'ya Mahmut'tan kalan tek şey Yusuf'tur. Meyro Yusuf'un, babası Mahmut gibi silah kullanmasını istememektedir. Cenaze merasiminden sonra bütün Sarıoğlu aşireti Meyro'nun evinde toplanır ve herkes ona taziyelerini iletir. Eve getirilen yemeklerle ziyafet çekilir. Gece yarısına doğru herkes evlerine dağıldığında Derviş Bey onun yanına gelir. Mahmut'un ölümünden dolayı ne kadar üzüldüğünü iletir kendisini kız, oğlunu da öz oğlu olarak gördüğünü söyler. Derviş Bey Meyro'ya tarla, hayvan ve para verir. Yusuf'u da öz oğullarından ayırt etmeden bizzat yetiştireceğine söz verir. Meyro Derviş Bey'e şükranlarını sunar ve minnetini dile getirir. Derviş Bey Meyro'ya verdiği sözü tutar ve Yusuf'u yanından hiç ayırmaz. Öz oğullarında olduğu gibi Yusuf'u Tarsus Amerikan Koleji'nde okutmak ister. Fakat Yusuf, ilkokul ikinci sınıftan sonra öğrenimine devam etmek istemez. Derviş Bey de onu okumaya zorlamaz ve okuma-yazmayı öğrenmiş olması onun için bir teselli olur. Derviş Bey Yusuf'u öz oğullarından daha çok sever. Ondaki saflık ve samimiyet Derviş Bey'in içini ısıtır. Meyro'ya verdiği sözü tutup onu silaha alıştırmamak için elinden geleni yapar. Fakat aşiret üyesi olan bir erkeğin silah kullanmayı bilmemesini de kabullenemez. Yusuf'un silaha meraklı olduğunu bildiği için onun en iyi eğitimciden eğitim almasını ister. Bundan dolayı Derviş Bey Yusuf'u Süllü Ağa'ya teslim eder. Süllü Ağa Yusuf'a silah kullanma sanatını en ince ayrıntılarına kadar öğretir. Yusuf, eline her silah alışında dünyanın en mutlu insanı olur. Uzun bir eğitim sürecinden sonra, yaklaşık on sekiz yaşlarına geldiğinde, Süllü Ağa Yusuf'u Derviş Bey'e götürür ve onun artık hazır olduğunu söyler. Derviş Bey Yusuf'un silahşörlüğünü ve sadakatini defalarca sınar. Yusuf Derviş Bey'in her isteğini sorgusuz sualsiz yerine getirir. Derviş Bey Yusuf gibi bir oğlu olduğu için kıvanç duyar. Derviş Bey Yusuf'un Gülizar'a aşık olduğunu bilmektedir. Zamanı geldiğinde Gülizar'ı Yusuf'a almaya söz verir. Yusuf Gülizar'ı görür görmez aşık olmuştur. Gülizar da Yusuf'a karşı derin bir aşk beslemektedir. Fakat Yusuf Gülizar'a karşı beslediği bütün duygularını gizlemektedir. Bütün köy ve aşiret Yusuf'un Gülizar'ı ne kadar sevdiğini bilmektedir fakat onun neden böyle davrandığını anlayamazlar. Yusuf'un Gülizar'dan uzak durmasının en önemli sebebi silaha olan tutkusudur. Yusuf kendisine, silahıyla Gülizar arasında kalması durumunda tercihini silahından yana kullanacağını söyler. Meyro'yla zaman zaman konuşmaya çalışan Gülizar, kayınvalide adayı tarafından sevildiğinin ve gelin olarak kabul edildiğinin farkındadır. Meyro'yla olan en son konuşmasında Gülizar, onu endişeli görmüştür. Tetikçiyi arayan ekibe katılan oğlunun başına bir şey gelmesinden endişelenmiş olabileceğini düşünür.

Yusuf'un Sarı Mıstık'ı Yakalaması Akyollu Mustafa Bey tarafından Derviş Bey'e en çok pusu kurulmuş yer olan Çatalburnu büklüğünde mevzilenmiş olan Yusuf, üç gün boyunca hiç kıpırdamadan beklemiştir. Tetikçiyi arayan herkes konağa geri dönmüş fakat Yusuf'tan hiç haber alınamamıştır. Tetikçiyi yakalamayı takıntılı haline getirmiş olan Yusuf sabırla beklemektedir. Yanına erzak almadığı için yakınlardaki bir karpuz tarlasından karpuz alıp onu ekmeğe katık edip yemektedir. Akçasaz yakınlarında olan Yusuf, gençlik yılları boyunca bataklıkta yaşayan ejderha efsanesini dinlemiş ve onunla büyümüştür. Bataklıkta gerçekten bir ejderhanın yaşadığına inandığı için korkmaktadır. Sürmeli Memed Paşa'yla Ejderha arasında geçtiği rivayet edilen kavgayı düşünerek zaman geçirmeye çalışır. Fakat olağanüstü bir olayla karşılaşmaktan da çok korkmaktadır. Derviş Bey'e ve merhum babasına kendisini kanıtlamak isteyen Yusuf, inatla tetikçiyi beklemektedir. Fakat havanın sıcaklığı ve sivrisineklerin saldırıları onu bezdirmiştir. Gece yarısı bazı hışırtı sesleri duyan Yusuf, gün doğumuyla birlikte düzlükte ilerlemekte olan bir karartı görür. Silahıyla adamın karşısına çıkan Yusuf onun yolunu keser. Adama nereye gittiğini ve kim olduğunu sorar. Adamın adı Sarı Mıstık'tır ve Süphan Dağı'na gitmekte olduğunu söyler. Daha önce hiç kimseye silah doğrultmamış olan Yusuf korku içindedir. Sarı Mıstık'ın ellerini bağlamak ister fakat titremesine hakim olamadığı için bunu yapamaz. Yusuf Sarı

Mıstık'ı Derviş Bey'i öldürmeye gittiği için ayıplar ve ona kendisini tanıtır. Ardından atına biner ve Sarı Mıstık'ı önüne katıp ilerler. Yusuf'un Mahmut'un oğlu olduğunu öğrenen Sarı Mıstık'ın gözleri dolar. Sarı Mıstık Mahmut'un en yakın dostudur ve onunla birlikte yıllarca dağlarda gezinmiştir. Mahmut'un ve Kamil'in nasıl öldürüldüklerini anlatan Sarı Mıstık Yusuf'un içine kurt düşürür.

Sarı Mıstık'ın Derviş Bey'e Teslim Edilmesi ve Meyro Tarafından Kurtarılması Babasının en yakın dostunu Derviş Bey'e teslim etmek istemeyen Yusuf, Sarı Mıstık'ın kaçması için bazı girişimlerde bulunur. Fakat Sarı Mıstık ona yalnızca gülümser ve yola devam eder. Ne yaparsa yapsın Sarı Mıstık'ın kaçmayacağını anlayan Yusuf, onu Derviş Bey'e teslim ederken oldukça tedirgindir. Derviş Bey'e Sarı Mıstık'ın tetikçi olduğunu söyleyen Yusuf, odadan çıkıp eve gelir. Yusuf'un Sarı Mıstık'ı yakalayıp Derviş Bey'e getirdiğini öğrenen Meyro ona çok kızar. Yusuf'u dövmemek için kendisini zor tutar. Sarı Mıstık'ı kurtarmak için Derviş Bey'in yanına giden Meyro onun ayaklarına kapanır. Yusuf'u ve Sarı Mıstık'ı affetmesini söyler. Derviş Bey Meyro'yu ayağa kaldırır ve kendisini öldürmek için bile gelmiş olsa Mahmut'un en yakın arkadaşını kardeşi olarak kabul ettiğini söyler. Meyro Derviş Bey'e teşekkür eder ve Sarı Mıstık'ı alıp eve gelir. Sarı Mıstık ve Meyro, Mahmut'un öldürülmesi üzerine konuşurlar.

Mahir Ağa'nın Asıl Niyetinin Anlaşılması Mahir Ağa'nın evine Derviş Bey'in adamlarıyla birlikte gelen Sarı Mıstık, onun bütün planlarını yüzüne vurur ve Derviş Bey'i öldürtmeyi planladığı için onu ayıplar. Sarı Mıstık'ın söylemleri karşısında şaşkına dönen Mahir Ağa ona ne cevap vereceğini şaşırır. Sarı Mıstık Mahir Ağa'ya, Derviş Bey'i kimsenin öldüremeyeceğini ve ona bu sevdadan vazgeçmesini söyledikten sonra evden ayrılır. Niyetinin Derviş Bey tarafından anlaşılması olmasından tedirgin olan Mahir Ağa, ne yapması gerektiğini düşünür. Mahir Ağa'nın Derviş Bey'i öldürtmeyi düşündüğü dedikoduları bütün kasabaya yayılır. Bütün çabalarına rağmen Derviş Bey'i Akçasaz'ın toprağını paylaşmak için ikna edememiş olan Mahir Ağa, toprakları ele geçirme niyetinden vazgeçer gibi olur. Şayet Derviş Bey'in de barışma merasimi isteğinden asla vazgeçmeyeceğini anlamıştır. Mahir Ağa Oğuz boyuna yönelik bir karalama kampanyası başlatır. Kavmiyle dalga geçildiğini duyan Derviş Bey Mahir Ağa'ya karşı daha fazla kinlenir.

Kambur Tellal'ın Zincirlerinin Alınması Kambur Tellal'ı ziyarete gelen Yüzbaşı, Kurtboğa Ağa'nın isteği üzerine onun gözü gibi bakmakta olduğu zincirlerini alır. Kambur Tellal'ın durumuna acır ve onun bir daha zincire bağlanmamasını ister. Yüzbaşı Kambur Tellal'ın davranışlarından onun delirmiş olduğunu anlamıştır. Yakında duruşmaya gidecek olan Kambur Tellal'ı diğer mahkumlar, hakim karşısına çıktığında cinayeti kendisinin işlemediğini söylemeye ikna etmeye çalışırlar. Çünkü hiçbir mahkum duruşma sırasında kendisine yöneltilen suçlamaları kabul etmemektedir. Fakat Kambur Tellal'ın demirciyi öldürmediğini herkes bilmektedir. Hapishane arkadaşları ona gerçeği söyleyip onu kurtarmak niyetindedirler. Demircinin ölümünden sorumlu olan Kurtboğa Ağa, işlemiş olduğu cinayetin sorumluluğunu üstlenmemiş olduğu için kasabalılar tarafından aşağılanır. Masum olmasına rağmen cinayeti üstlenmiş olan Kambur Tellal kasabalılar tarafından kahrman ilan edilmiştir. Kambur Tellal'ın kollarına bağlanmış olan zincir onun için bir şeref madalyası niteliğindedir. Bundan dolayı zincirine gözü gibi bakmış ve onu sürekli parlatmıştır. Kurtboğa Ağa Yüzbaşı aracılığıyla Kambur Tellal'ın zincirlerini alarak duymuş olduğu utancı nispeten azaltmak istemiştir. Bütün kasaba Kurtboğa Ağa'yla dalga geçmektedir.

Mahir Ağa'nın Kasabalılar Arasında Tutuculuğu Yaygınlaştırması Derviş Bey'in Mahir Ağa'yla barışmak için şart koştuğu Oğuz geleneği kasabalılar tarafından alay konusu olur. Mahir Ağa kasabalıların önünde Türkçülük nutukları atarak onların gelenekçi damarlarını kabartabileceğini düşünür. Böylece yerine getireceği barışma merasimini utanç içinde yapmaktan kurtulacak ve aksine herkes ona saygı duyacaktır. Mahir Ağa kasaba meydanında düzenli olarak Türkçülük nutukları atmaya ve Oğuz boyu güzelleme yapılmaya başlar. Zaman içinde birçok kişi onun ırkçı söylemlerine ve demagoji dolu nutuklarına inanmaya başlar. Orta Asya Türk tarihi üzerine destansı hikayeler anlatılır ve ırkçı ideoloji göklere çıkarılır. Türk milletinin savaş meydanlarında kazanmış olduğu zaferler övülür ve tarihi liderler göklere çıkarılır. Arzuhalci Ali Efendi köylülere, anlatılan yalan hikayelere kanmamaları gerektiğini, demagojinin ağalar tarafından kullanılan bir sömürü aracı olduğunu ve savaşın kötü bir şey olduğunu söyler. Arzuhalci Ali Efendi Savcı tarafından komünistlikle suçlanır ve hakkında tahkikat başlatılır. Evinde Rus romanları ve Dadaloğlu ile Pir Sultan'ın yasakları şiipleri bulunan Ali Efendi hakkında tutuklama kararı çıkarılır. Mahir Ağa yapmış olduğu mitinglerde Ali Efendi'yi ve Komünistleri eleştirir. Mahir Ağa Savcı'yla işbirliği yaparak hapiste bulunan Ali Efendi'yi kasabalılara linç ettirmek ister. Mahir Ağa ve Savcı tarafından galeyana getirilen halk, Ali Efendi'yi hapishanede bulamaz. Onun Kaymakam ya da okul müdürü tarafından saklandığı söylentileri çıkar.

Çok kısa bir süre içinde yerel halk, Oğuz boylarının geleneklerini öğrenmeye ve onlarla yaşamaya başlar. Oğuz boylarının sözde gelenekleri küçük çocukların oyunlarına bile bulaşır. Halk tarafından artık alaya alınmayacağını düşünen Mahir Ağa Reşid Ağa'ya, Derviş Bey'le barışmaya hazır olduğunu haberini gönderir.

Akçasaz'ın Paylaşılmasını ve Mestan'ın Cafer Özpolat'ı Öldürmesi Canını dişine takarak Akçasaz bataklığını ıslah etmeye çalışan köylüler, uzun bir yol kat etmişlerdir. Bataklıktan kurtulmuş olan en küçük toprak parçalarına dahi köylüler çoktan yerleşmeye başlamışlardır. Yel Veli ve Mestan, birçok huğ kurmuş ve gelecekte oluşturacakları bahçeleri hayal etmeye başlamışlardır. Köylülerin toprağa yerleşiyor olmalarından rahatsız olan ağalar, onları Akçasaz'dan çıkarmak için çeşitli fikirler öne sürmeye başlarlar. Ağalara göre Akçasaz, köylülerin elinden mutlaka kurtarılmalıdır. Çukurova'nın en değerli topraklarını köylülere kaptırmak istememektedirler. Ağalar, henüz toprak sahibi olmanın tadına varmamış olan köylülere bir an önce engel olmaya karar verirler. Aksi halde harekete geçmek için çok geç kalmış olacaklardır. Cafer Özpolat adamlarıyla birlikte Akçasaz'a gelir. Cafer Özpolat adamlarına köylüleri dağıtmalarını emreder. Kısa sürede neredeyse bütün huğlar ateşe verilir. Oğlundan mavzerini alan Mestan, Cafer Özpolat'ı kafasına sıktığı üç kurşunla öldürür. Ardından trans haline geçen Mestan kendisini Akçasaz'ın bataklığına bırakır.

Derviş Bey ve Mahir Ağa'nın Barışması Bir hafta sonra Reşid Ağa'dan Mahir Ağa'ya müjdeli haber ulaşır. Derviş Ağa, 19 Kasım'da istediği barışma merasiminin tertip edilmesini kabul etmiştir. Derviş Bey, Oğuz boylarının geleneklerine yeniden can veren Mahir Ağa'yı artık kardeşi gibi gördüğünü ve ona ne isterse vereceğini söyler. Kasabalıların neredeyse hepsi kendilerini Oğuz boyu geleneklerine kaptırmışlardır. Fakat buna rağmen Mahir Ağa oldukça gergindir. Çünkü kasabalılar onun Oğuz boyu geleneklerini neden övdüğünü bilmektedirler. Birkaç hafta sonra Oğuz boyu hikayeleri unutulacak ve Mahir Ağa kasabalıların alay konusu olacaktır. Mahir Ağa'nın eşi kocasının ak kefen içinde dışarıya çıkmaması için yalvarır. Zira kasabalıların onu ak kefen içinde görmesi durumunda kıyamete kadar alay konusu olacaklarına inanmaktadır. İstanbul'da okuyan çocuklarının da bir daha insan içine çıkamayacaklarını düşünmektedir. Eşi Mahir Ağa'nın toprak sevdasından vazgeçmesini ister. Halihazırda bulunan çiftlikler aileye yetmektedir. Fakat Mahir Ağa eşini dinlemez ve ak kefen içinde, sağ elinde çeşitli yazıların işlenmiş olduğu bir kılıcı havada tutarak evden dışarıya çıkar. Bütün kasaba halkı heyecanla ve merakla onu izlemektedir. Korku ve heyecan içinde olan Mahir Ağa ayakta durmakta zorlanır. Derviş Bey'in konağına doğru yürümeye başlayan Mahir Ağa derin bir utanç içindedir. Derviş Bey bazı ek isteklerde bulunmuş ve bundan dolayı bir mehter takımı da yürüyen kabileye eşlik eder. Oğuz boylarının şanlı tarihiyle ilgili bazı marşlar çalınır. Utancından yerin dibine gömülen Mahir Ağa, Derviş Bey'i öldürmek ister. Bir süre sonra kalabalıktan Mahir Ağa'nın aleyhine bazı sesler yükselmeye başlar. Onun asıl niyetinin ne olduğu dilden dile yayılır. Kısa sürede aykırı sesler bütün kasabalıya yayılır ve Mahir Ağa yuhalanır. Mahir Ağa'nın korktuğu başına gelmiş ve beklediğinden çok daha kısa bir sürede rezil olmuştur. Mahir Ağa Derviş Bey'i elindeki kılıçla öldürmeye karar verir. Böylece halk, onun Derviş Bey'i öldürmek için bu teklifi kabul ettiğini sanacaktır. Fakat kılıcı sürekli havada tutmaktan yorulmuş ve ayakta bile duramaz hale gelmiştir. Kasabanın çarşısından geçtikten sonra konağa varılır. Derviş Bey Mahir Ağa'yı konağın kapısında birkaç saat daha bekletir. Ardından siyah elbiseler ve bayraklar eşliğinde onu konağına kabul eder. Oldukça yorgun düşmüş olan Mahir Ağa bayılır. Yanaşmalar Mahir Ağa'yla ilgilenirler ve bir doktor çağırılır. Mahir Ağa'yla görüşen Derviş Bey, son günlerde yapmış olduğu çalışmalarından dolayı onu tebrik eder ve bundan sonra onun her isteğini kabul edeceğini söyler. Ertesi sabah evine geri dönen Mahir Ağa, önündeki engelden kurtulmuş olduğu için nispeten de olsa rahatlamıştır.

Akçasaz'a Yerleşen Köylülerin Asker Tarafından Dağıtılması Bölgede yaşayan köylüler, Akçasaz bataklığını kurutmak için var güçleriyle çalışmaktadırlar. Büyük hendekler ve kanallar açarak bataklıktaki su Ceyhan Nehri'ne akıtılacaktır. Süleyman Aslansoypençe için gösterişli bir cenaze merasimi düzenlenir. "Kandaş" adlı bir gazete, onun kahramanlıklarını ve hayatını anlatan özel bir sayı çıkarır. Türk bayrağıyla örtülmüş olan tabutunun üzerine bir de bozkurt figürü olan bir bayrak asılır. Tabutun yanına kurulan bir kürsüden ağalar sürekli olarak vatan, millet, Türklük ve Antikomünizm üzerine kasabalılara nutuk atarlar. Akçasaz'ı köylülere kaptırmak istemeyen ağalar, akşam vakitlerinde bir araya gelirler. Köylülerin çok iyi çalıştıklarını, hükümete hiç iş bırakmadıklarını ve araziye kısa sürede yerleşeceklerini söylerler. Ağalar, verimli toprakların köylüler arasında paylaşılmasından çok korkmaktadırlar. Bundan dolayı ağalar Yüzbaşı'nın yanına giderler ve Akçasaz'da çalışan köylülerin Anarşist faaliyetlerde bulduklarına yönelik ihbarda bulunurlar. Henüz sabah vakitlerinde alanı teftiş etmiş olan Yüzbaşı olağan dışı hiçbir durumla karşılaşmamıştır. Ağalar Yüzbaşı'ya vatansızlıktan, Türklükten bahsederler ve verimli toprakların Anarşistlere kaptırılamayacağını söylerler. Ağalara göre,

köylülerin tek başlarına iş yapmaları toplumda Komünist eğilimleri arttıracaktır. Yüzbaşı'ya, Akçasaz'da kurulacak olan kooperatif çiftliğinde ortalık teklif edilir. Yüzbaşı onların teklifini kabul eder. Ankara'ya Akçasaz'da halk ayaklanması çıktığına dair şikayet dilekçeleri gönderilir. Ertesi sabah Yüzbaşı, Adana'dan gönderilen bir askeri birlikle Akçasaz'a yerleşen köylüleri dağıtır.

Mahir Ağa'nın Derviş Bey'den İntikam Almak İçin Nurhan'ın Adını Kirletmesi Barışmalarının hemen ardından Mahir Ağa ile Derviş Bey işbirliği yapmaya başlarlar. Mahir Ağa gibi güvenilir ve dürüst bir dostu olduğu için Derviş Bey çok mutludur. Mahir Ağa'yla Derviş Bey gelecekte nasıl bir çiftlik kuracaklarını planlamaya ve arsalar satın almaya başlamışlardır. Fakat Derviş Bey'in Mahir Ağa'ya olan sevgisi ve saygısı arttıkça, Mahir Ağa'nın Derviş Bey'e olan öfkesi ve kini artmaktadır. Derviş Bey yüzünden yaşamış olduğu utancı unutamamış olan Mahir Ağa, ondan intikam almak istemektedir ve bunu yapmanın yollarını aramaktadır. Derviş Bey'in İstanbul'da okuyan kızının adını kirletmeye karar veren Mahir Ağa, Hamza Bey'in oğlu Ergin'le görüşür. Ergin'e oldukça yüklü meblağlarda para veren Mahir Ağa, ondan Nurhan'ı baştan çıkarmasını ister. Ergin'den aylarca haber alamamış olan Mahir Ağa, İstanbul'a gidip onunla bizzat görüşmeye karar verir. Ergin Mahir Ağa'ya Nurhan'ın oldukça vahşi olduğunu ve kendisine hiç dokundurtmadığını söyler. Nurhan'ın hala Anadolu kızı olduğunu ve bir yıl sonra İstanbul'a alıştığına ona istediğini yaptırabileceğini söyler. Başka bir yola başvurmak zorunda kalan Mahir Ağa'nın aklına, dağ köyünde yaşayan akrabalarından Ahmet gelir. Ahmet'i yanına çağırır Mahir Ağa, ona Kuran'a el bastırarak aralarında konuşacakları her şeyin gizli kalacağı hususunda söz verir. Mahir Ağa Ahmet'ten kasabanın her yerine Nurhan'ın İstanbul'da kötü yola düştüğünü yazmasını ister. Ahmet Mahir Ağa'nın isteğini yerine getirir ve duvarlara yazılan yazılar kasabalılar tarafından görülür. Mahir Ağa Derviş Bey'in konağına gider ve kasaba duvarlarına Nurhan'la ilgili neler yazıldığını timsah gözyaşları dökerek anlatmaya başlar. Duyduklarına ve gördüklerine inanan Derviş Bey, kızını Çukurova'ya geri çağırır. Sürekli ders çalışmakta olan Nurhan'ın olan biten hiçbir şeyden haberi yoktur. Muzaffer Derviş Bey'i sakinleştirdikten ve onu Nurhan'ın hiçbir şeyden haber olmadığı konusunda kısmen de olsa ikna ettikten sonra Nurhan'ı konağa getirir. Hakkında söylenen şeyleri duyan Nurhan kahrolur. Bir daha İstanbul'a geri dönemez.

Akçasaz Baskının Örtbas Edilmesi Derviş Bey'i rezil etmiş olmanın keyfini çıkararak Mahir Ağa, Akçasaz'daki olayları örtbas etmek için Süleyman Sami'yle görüşür. Asker zoruyla Akçasaz'a yerleşen köylüleri araziden çıkarıp Bokludere'ye sıkıştırmış olan ağalar, yaşanan olayları gizlemek ve durumu kendi lehlerine çevirmek istemektedirler. Mahir Ağa Süleyman Sami'ye, Derviş Bey'le görüşerek bir daha ki seçimlerde onu milletvekili yaptıracağını söyler. Bunun karşılığında Mahir Ağa Süleyman Sami'den, Akçasaz'da sıtma hastalığı oldukça yaygınlaşmış olduğu için halkın ayaklandığını ve askeri birliklerin bundan dolayı ateş açtıklarını Ankara'daki yetkililere söylemesini ister. Ayrıca Süleyman Sami'den bataklıktaki suyun tamamen çekilmesi için gerekli araçları temin etmesini de ister. Süleyman Sami, oluşturduğu kafiyle Ankara'ya gitmeden önce, Rüstemoğlu'yla Memet Ali'nin ortak bir fabrika aldıklarını ve Derviş Bey'in oğlu Muzaffer'in de bu fabrikaya ortak olduğunu söyler. Süleyman Sami Mustafa Bey'in durumuna üzülmemektedir. Mustafa Bey neredeyse her şeyini kaybetmiş ve aşireti tarafından terk edilmiştir. Ankara'ya giden Süleyman Sami, Mahir Ağa'nın bütün isteklerini yerine getirir ve getirilen araçlarla birlikte bataklıktaki su hızla kurutulur.

Mahir Ağa'nın Deli Hacı'dan Derviş Bey'e Hakaret Etmesini İstemesi Mahir Ağa'nın ak kefen giymiş haldeki fotoğrafları ülke ve dünya basınında geniş yer almıştır. Ankara'daki eski memur arkadaşları onunla boyuna dalga geçmektedirler. Aslında Mahir Ağa Viyana'dan döndükten sonra kısa süreliğine memur olarak çalışmıştır. Fakat yapmış olduğu ufak bir hata yüzünden işten atılmış ve duymuş olduğu utançtan dolayı bunu kimseye anlatamamıştır. Mahir Ağa, Derviş Bey'i tamamen çileden çıkarmak için yeni plan yapar. Bu işin üstesinden gelebilecek tek kişi olan Deli Hacı'yı yanına çağırır. Deli Hacı'ya Kuran'a el bastırıp konuşulacak olan her şeyin aralarında kalacağı konusunda yemin ettirir. Mahir Ağa Deli Hacı'dan, herkesin içinde Derviş Bey'e "boynuzlu" demesini ve onun kızına hakaret etmesini ister. Yapacağı iş karşılığında beş bin lira alacağını öğrenen Deli Hacı, Mahir Ağa'nın teklifini hiç düşünmeden kabul eder. Fakat Deli Hacı, Derviş Bey'in uğrayacağı hakaret karşısında nasıl tepki vereceğini etrafıca düşünmemiştir. Deli Hacı Derviş Bey'den korkuyor olsa da beş bin lira kazanmak için her şeyi göze alır.

Deli Hacı'nın Derviş Bey'e Hakaret Etmesi ve Derviş Bey'in Onu Öldürmek İstemesi Deli Hacı, Kaymakam ve Belediye Başkanı'yla birlikte oturan Derviş Bey'in yanına gelir. Derviş Bey ona "Deli" diye hitap edince sinirlenir ve Mahir Ağa'yla yaptıkları anlaşma üzerine ona hakaretler edip ortalıktan kaybolur. Hayatı boyunca böylesine hakarete uğramamış olan Derviş Bey bir süre olduğu yerde donakalır. Kendine gelip silahına davrandığında Deli Hacı'nın çoktan kaçmış olduğunu fark eder.

Öfkeyle konağına geri dönen Derviş Bey, onu öldürtmeye karar verir. Fakat onu öldürtebileceği kişileri düşündüğünde artık kimseye güvenmediğini fark eder. Ne adamlarına ne de oğullarına bu görevi vermek istemez. Kimseye güvenmediğini fark ettiğinde Gizik Duran'ın hikayesi aklına gelir. Bir gün Eşkiya Gizik Duran, adamlarına olan bütün güvenini kaybettiğini fark ettiğinde eşkiyalığı bırakmıştır. Derviş Bey onunla aynı kaderi paylaşmaktan korkmaktadır. Derviş Bey'in güvenebileceği tek kişi Yusuf'tur. Fakat ona kimseyi öldürtmeyeceği konusunda kendisine söz vermiştir. Artık insanlara olan güvenini kaybetmiş olan Derviş Bey Ali Efendi'yi düşünür. Ali Efendi halk tarafından en çok güvenilen isimdir ve Derviş Bey ona imrenmektedir. Derviş Bey kafasını dinleyebilmek için günlerce yalnız başına atıyla dolaşır. Yusuf'u huzuruna çağırıp ona Deli Hacı'yı öldürtmek ister. Fakat Yusuf'u karşısında her gördüğünde ona kıyamaz. Ardından Mahir Ağa'nın yanına giden Derviş Bey, onun çiftliğinin kurşunlanmış olduğunu öğrenir. Mahir Ağa Derviş Bey'e, birilerinin halkı onlara karşı dolduruşa getirdiğini söyler. Derviş Bey Mahir Ağa'ya, Nurhan'la birlikte bir süreliğine İstanbul'a gideceğini ve Deli Hacı'yı öldürmekten vazgeçtiğini söyler. Derviş Bey Deli Hacı'yı yakalayıp ondan kışkırtıcının kim olduğunu öğrenmeye karar vermiştir. Mahir Ağa Derviş Bey'in almış olduğu karar üzerine çok tedirgin olur. Fakat Derviş Bey Mahir Ağa'nın tam olarak eden korktuğunu anlayamaz. Çiftliği kurşunlandığı için onun korktuğunu sanır. Derviş Bey Mahir Ağa'ya endişelenmemesi gerektiğini ve Deli Hacı'yı bulup konuşturacağını söyler. Derviş Bey Mahir Ağa'dan şüphelenmiştir. Fakat onun kadar korkak bir karakterin böylesine kanlı olaylara bulaşabileceğine inanmamıştır.

Derviş Bey'in Deli Hacı'nın Öldürülmesi İçin Yusuf'u Görevlendirmesi Deli Hacı'nın öldürülmesi için Yusuf'u görevlendirmiş olan Derviş Bey, İstanbul'a gitmeden önce ona kasabaya gitmesini, konağında saklanmasını ve kimseye görünmemeyi öğütler. Derviş Bey Yusuf'u bu işe karıştırmayı hiç istememiştir fakat onun yüzündeki mutluluğu görünce ona vermiş olduğu görevden caymak istememiştir. Derviş Bey, bugüne kadar öldürmüş olduğu insanları düşünür. Girdiği her kanlı mücadele hayatındaki büyük bir boşluğu doldurmak içindir. Cengiz Han, Timurlenk ve Hitler gibi liderlerin de bu yüzden sürekli mücadele etmiş olduklarını düşünür. Masum ve fakir insanlara kendi kirli işlerini yaptıran Derviş Bey, bir an için kendisinden tiksindir. Akçasaz'a giden Yusuf Deli Hacı'yı nasıl öldüreceğini düşünür. Daha önce hiç insan öldürmemiş olduğu için korkmaktadır. Annesi Meyro'ya babasının ve dayılarının korkak olup olmadıklarını sorar. Dördüncü Ordu aslanları olarak kabul edilen dayılarının hiçbir şeyden korkmadıklarını fakat Mahmut'un oldukça korkak olduğunu söyler. Annesinin ısrarı üzerine beyin kasabadaki konağına giden Yusuf derin düşüncelere dalmıştır. Deli Hacı'yı öldürmek isteyip istemediğine henüz karar verememiştir. Aslında Derviş Bey de Yusuf'un Deli Hacı'yı öldürmemesini ummaktadır.

Mahir Ağa'nın Deli Hacı'yı Kasabadan Uzaklaştırmak İstemesi Eski bir eşkiya olan Veli'yle görüşen Mahir Ağa, eski çetecilik günlerini ve geçmişi yad ederler. Mahir Ağa Veli'ye hala insan öldürüp öldürmediğini sorar. Veli Mahir Ağa'ya artık bir karıncayı bile incitemeyeceğini söyler. Mahir Ağa'nın birisini öldürtmek istediğini anlayan Veli, tanımış olduğu bütün ağalara ve beylere lanet eder. Onları, fakirlerin ve mazlumların üzerinden kirli işlerini gören korkaklar olarak görür. Ali Efendi'nin ağalar ve beyler hakkında söylediği sözleri düşünür ve ona hak verir. Ağalar ve beyler var oldukları sürece adaletsizlik ve sömürü devam edecektir. Kasabadaki herkes Ali Efendi'yi çok sevmektedir ve ona güvenmektedir. Fakat hükümet aleyhinde söylediği sözler yüzünden bir gün onun hapse atılacağı düşünülür. Deli Hacı'yı yanına çağırılan Mahir Ağa, ona yüksek meblağlarda para verir ve derhal kasabayı terk etmesini, birkaç yıl ortalıkta gözükmemesi söyler. Kendisine verilen para miktarını gören Deli Hacı, Mahir Ağa'nın bir şeylerden çekindiğini anlar ve ondan daha fazla para ister. Mahir Ağa Veli'ye daha fazla para verir ve üç yıl boyunca her masrafını karşılayacağını söyler. Deli Hacı Mahir Ağa'ya on gün içinde Mersin'e gideceğini söyler. Mahir Ağa'nın neden korkmuş olduğunu anlayamayan Deli Hacı, almış olduğu parayla on gün boyunca keyif yapmaya karar verir. Fakat Derviş Bey tarafından öldürülebileceğini düşününce bütün neşesi kaçır.

Deli Hacı'nın Kasabayı Terk Etmekten Vazgeçmesi Deli Hacı, Mahir Ağa'dan almış olduğu parayla eve gelir. Deli Hacı eşine, birkaç gün içinde Mersin'e taşınmalarını gerektiğini ve Derviş Bey'in kendisini öldürtmek istediğini söyler. Deli Hacı eşine, Mahir Ağa'yla yaptıkları anlaşmadan, ondan her ay alacağı paradan ve çocukları yüksekokullarda okutabileceklerinden bahseder. Deli Hacı ata toprağını terk etmek zorunda kaldığı için çok üzgündür. Fakat bunu yapmaktan başka hiçbir çaresi kalmamıştır. Mahir Ağa'dan almış olduğu paranın yüz lirasıyla arkadaşlarına ziyafet verir. Deli Hacı arkadaşlarına Derviş Bey tarafından öldürüleceğini ve bundan dolayı kasabayı terk etmek zorunda olduğunu söyler. Arkadaşları Deli Hacı'ya, insan öldürme devrinin geçmişte kaldığını ve ona sahip çıkacaklarını söylerler. Deli Hacı arkadaşlarından cesaret alır.

Yusuf'un Ali Efendi'yle Konuşması ve İnkilap İçinde Kalması Hayatı boyunca kasabaya ilk defa gelmiş olan Yusuf, sabah vakitlerinde çarşığı gezer. Gezi sırasında karşısına çıkan bazı zanaatçılara özenir. Ali Efendi'yi gören Yusuf onu tanır. Onun sürekli kitap okuduğunu ve yardıma ihtiyacı olan herkese sahip çıktığını duymuştur. Babasının cezaevinde bulunduğu dönemde onun da mahkum olduğunu ve babasının en iyi arkadaşlarından biri olduğunu bilmektedir. Yusuf Ali Efendi'yi içten içe küçümser. Onun kitap okumakla hiçbir şeyi düzeltemeyeceğini düşünür. Yusuf'a göre insana şan kazandıran şey cinayet işlemektir. Ali Efendi'nin dükkanına giren Yusuf kendisini tanıtır. Yusuf Ali Efendi'ye babasının ve dayılarının korkak olup olmadıklarını sorar. Ali Efendi Yusuf'a her insanın bir şeylerden korktuğunu söyler. Özellikle de kendi kirli işlerini başkalarına yaptıran ağaların ve beylerin çok korkak insanlar olduklarını söyler. Ali Efendi ve Mahmut tutuklu buldukları dönemde bu konu üzerine çok tartışmışlardır. En sonunda Mahmut Ali Efendi'ye hak vermiş ve hayatı boyunca kullanılmış olduğunun farkına varmıştır. Duymuş olduğu şeylerden rahatsız olan Yusuf Ali Efendi'nin dükkanından hiçbir şey söylemeden çıkar. Yusuf Ali Efendi'nin sözlerini düşünür ve Deli Hacı'yı öldürüp öldürmeyeceğine karar vermeye çalışır. Yusuf Deli Hacı'yı öldürmek istememektedir. Onu öldürmek için geçerli hiçbir sebep bulamaz. Fakat bey ve annesi tarafından korkak damgası yemekten korkmaktadır.

Mahir Ağa'nın Deli Hacı'yı Öldürtmek İstemesi Demokrat Parti üyesi olan Mahir Ağa, partideki tanıdıkları sayesinde sahip olduğu arazisini iyice genişletmiş ve kendisine yeni rant alanları oluşturmuştur. Yakın zamanda hükümetin muhalefeti yasaklayacağı konuşulmaktadır. Bu sayede parti üyeleri istedikleri her şeyi rahatça yapabileceklerdir. Deli Hacı'nın kasabayı hala terk etmemiş olduğunu öğrenen Mahir Ağa çok sinirlenir. Kendisinin bir şeylerden korkmuş olduğunun Deli Hacı tarafından anlaşıldığını düşünür ve onu yine öldürtmek ister. Mahir Ağa bu konu üzerine yeniden Veli'yle görüşür. Veli Mahir Ağa'ya tekrardan hiç kimseyi öldüremeyeceğini söyler. Onun bu cevabı üzerine Mahir Ağa Ahmet'i çağırır. Mahir Ağa Ahmet'e Deli Hacı'yı öldürmesi için baskı yapar. Fakat hayatı boyunca kimseyi öldürmemiş olan Ahmet Mahir Ağa'ya olumlu bir cevap vermez. Mahir Ağa Ahmet'e çok kızar ve onu yanından kovar. Derviş Bey'e yakalanıp onun tarafından öldürüleceğini düşünen Mahir Ağa, korkudan ne yapacağını bilemez hale gelmiştir.

Yusuf'un Deli Hacı'yı Takip Etmesi Mahkemeye çıkmış olan Kambur Tellal, duruşma sırasında cinayeti kendisinin işlemiş olduğunu söylemiş olmasına rağmen şahitlerin yaptıkları tanıklıklar sayesinde serbest bırakılır. Günlerdir tıraş olmamış olan Yusuf berbere gider. Ardından akşam vakitlerinde Deli Hacı'nın evine gelir ve konuşulanları gizlice dinlemeye başlar. Deli Hacı arkadaşlarıyla kumar oynamak için eşinden yüz lira almaya çalışmaktadır. Eşinden istediği parayı alan Deli Hacı, arkadaşlarının yanına gelip kumar oynamaya başlar. Yusuf, ailesinin ve çocuklarının rızkını kumarda harcayan Deli Hacı'nın öldürülmesinin sevap olacağını düşünür. Onun öldürülmesinin ardından Derviş Bey tarafından ödüllendirileceğini düşünen Yusuf, Nurhan'la evlendirilebileceğini hayal eder. Gülizar'ı da ikinci eşi olarak almayı düşünür. Kumarbazları izlemeye başlayan Yusuf, onların söylediği şeyleri taklit eder ve oyunun heyecanına kazanmasını kapırır. Başlarda devamlı kaybeden Deli Hacı, oyunun ilerleyen bölümlerinde kazanmaya başlar ve kara geçer. Arkadaşlar arasında bir kavga çıkar fakat kısa bir süre sonra birbirleriyle öpüşüp barışırlar. Yusuf, kavga edip birbirlerine ağız dolusu hakaretler eden ve hemen ardından barışan arkadaşları anlamakta zorlanır. Onların birer serseri olduklarını düşünür. Deli Hacı kazanmış olduğu parayla evine döner ve parayı eşine verir. Yusuf Deli Hacı'yı öldürmek için hiçbir geçerli sebep bulamaz. Aksine ona karşı sempati duymaya başlamıştır.

Mahir Ağa'nın Deli Hacı'nın Öldürülmesi İçin Veli'yi Tehdit Etmesi Pamuk toplama sezonu açılmış ve Mahir Ağa'nın pamuk tarlaları ırgatlarla dolmuştur. Deli Hacı'nın hala kasabada olduğunu ve Derviş Bey'in yakında İstanbul'dan döneceğini bilen Mahir Ağa, bir an önce Deli Hacı'yı ortadan kaldırmaya karar verir. Artık Veli'nin kimseyi öldürmeyeceğini anlamış olan Mahir Ağa, Deli Hacı'yı bizzat öldürmeyi düşünür. Kendisini bu konuda cesaretlendirmeye çalışır fakat oldukça tatlı canlı olan Mahir Ağa kendisini ateşe atmak istemez. Dolayısıyla Veli'yi Deli Hacı'yı öldürmeye mecbur etmekten başka bir çare göremez. Veli'nin kanlısı olan Dölek Hüseyin, yakın zaman önce ölü bulunmuş ve zanlıları yakalanamamıştır. Mahir Ağa Veli'yi, Dölek Hüseyin cinayetini onun üzerine yıkmakla tehdit etmeye karar verir. Mahir Ağa Veli'yi çağırır ve ona Deli Hacı'yı öldürmek zorunda olduğunu söyler. Aksi halde Dölek Hüseyin'in öldürülmesinden dolayı onu suçlayacaktır.

Kurtboğa Ağa'nın Koca Reis'i Öldürtmesi Deldellice kuşu yakalamaya çalışırken iki oğlunu kaybetmiş olan Koca Reis'in, oğullarının ölümünden sorumlu tuttuğu kuşları yirmi beş yıldır her yerde kovaladığı herkes tarafından bilinmektedir. Son duruşmasında Koca Reis, Kambur Tellal'ı bütün

suçlardan aklamıştır. Duruşmadan birkaç gün sonra cesedi bulunan Koca Reis'in ölümü hakkında sahte bir rapor hazırlandığı ve onun Kurtboğa Ağa tarafından öldürüldüğü bellidir. Maktulü görmeye gelmiş olan Mahir Ağa Kurtboğa Ağa'yla karşılaşır ve Deli Hacı konusunda ondan yardım istemeye karar verir.

Deli Hacı'nın Yusuf Tarafından Korunması Deli Hacı ile Mahir Ağa Domuztepesi'nde buluşurlar. Mahir Ağa'nın Deli Hacı'yı kasabayı terk etmesi konusunda ikna etmeye çalıştığı sırada, gece karanlığında kendilerine doğru gelen kişiler görülür. Fakat kimliği bilinmeyen kişiler onlar için herhangi bir tehdit oluşturmazlar. Deli Hacı evine geri döner ve Mahir Ağa'yla aralarında ne konuştuklarını eşine anlatır. Yusuf çifti gizlice dinlemektedir. Deli Hacı eşine bir an önce Mersin'e gitmeleri gerektiğini söyler. Ardından evden çıkan Deli Hacı arkadaşlarının yanına gider. İçki içip sarhoş olan Deli Hacı, arkadaşlarının doldurmasına gelir ve kasabayı terk etmeyeceğini söyler. Deli Hacı ata topraklarını terk etmek istememektedir. Yusuf'u fark eden Deli Hacı sarhoş bir halde onu kovalamaya başlar. Fakat Deli Hacı'nın peşinde başkalarının da olduğunu gören Yusuf, kaçmayı bırakıp Deli Hacı'ya yardım eder. Sabah vakitlerinde de Deli Hacı'yı onun peşinde olan birisinden kurtarmıştır.

Yusuf'un Kaçıp Gitme Teşebbüsleri Beyin konağından son birkaç gündür dışarı çıkmamış olan Yusuf, Deli Hacı'yı öldürmek için demirciler çarşısından bir bıçak almıştır. Onu öldürüp öldürmemek konusunda oldukça kararsızdır. Yusuf çiftliğe, annesinin yanına dönmek ya da Adana'ya kaçmak istemektedir. Ali Efendi'nin dükkanının önünden defalarca geçen Yusuf, onunla konuşmak ister fakat bir türlü buna cesaret edemez. Yusuf'u fark eden Ali Efendi onun bir derdinin olduğunu anlar ve Yusuf'u çağırıp onu yanına oturtur. Ali Efendi, derdini bir türlü anlatmayan Yusuf'a hapisanedeyken babasının beylerle ilgili olan düşüncelerini nasıl değiştirdiğini anlatır. Beylerin ne kadar sömürücü, fırsatçı, çıkarıcı, otoriter, gaddar ve bencil olduklarını anlatmış olan Ali Efendi'yi Mahmut öldürmek istemiştir. Fakat hayatın gerçeklerini öğrenmiş olan Mahmut uyuyamaz olmuştur. Bir ay sonra Ali Efendi'nin yanına gelen Mahmut, gözlerini açmış olduğu için Ali Efendi'ye teşekkür etmiştir ve bir daha kimseye kendisini kullandırtmayacağını söylemiştir. Babasının hikayesini dinleyen Yusuf, hiçbir cevap vermeden Adana'ya giden bir otobüse biner. Fakat yolculuk sırasında oldukça gergindir ve otobüs her durduğunda şoföre sataşır. Otobüsün içindeki pis kokulara ve gürültüye dayanamayan Yusuf kendini kaybetmek üzeredir. En sonunda şoför ve yolcular tarafından otobüsten atılır ve kasabaya doğru yürümeye başlar. Otobüste yolculuk eden köylülerin durumu yaşadıkları sefaletin en acı tablolarından biridir. Yusuf annesinin yanına dönmek istemektedir fakat beyin vermiş olduğu görevi yerine getirememesi durumunda dışlanmaktan korkmaktadır. Yusuf birkaç defa daha otobüse binip Adana'ya gitmeye niyetlenir. Fakat her seferinde kasabaya geri döner.

Mahir Ağa'nın Deli Hacı'yı Öldürmemesi ve Çukurova'dan Kaçmak İstemesi Derviş Bey'in konağının içinde derin düşüncelere dalmış olan Yusuf, çocukluk yıllarını düşünmektedir. Ardından aklına Deli Hacı'nın çocukları gelir ve onlara hediyeler almak için çarşıya gider. Terziye giden Yusuf Deli Hacı'nın üç çocuğu için kıyafetler diktirir ve onlara hediyeler alır. Çocuklar için aldığı hediyeleri paket yaptıran Yusuf, Deli Hacı'nın evinin önüne gelir ve paketi camdan içeriye atar. Bir süre sonra eve gelen kadın ve çocuklar, paketi gördüklerinde sevinç çığlıkları atarlar. Yusuf onların mutluluğuyla konurlanır. Bir süre sonra eve gelen Deli Hacı ailesinin sevincine eşlik eder. Başlarına devlet kuşu konduğunu, insanlara yapmış oldukları iyiliklerin karşılığını aldıklarını ve bu gece ailesiyle birlikte vakit geçireceğini söyler. Mahir Ağa'nın Akçasaz'daki toprağını süren Traktör İşçileri Sendikası Başkanı Habip Azgıngüç, böylesine değerli bir toprağın maddiyatçı, toprağın değerini bilmeyen ve onun halinden anlamayan bir adama ait olmasından üzüntü duyar. Mahir Ağa'nın Deli Hacı'yı öldürtmek için tutmuş olduğu her adam başarısız olmuştur. Mahir Ağa Deli Hacı'nın Derviş Bey'in adamları tarafından korunduğunu ve onun her şeyi anladığını düşünür. Derviş Bey tarafından öldürüleceğini düşünen Mahir Ağa kaçmaya karar vermiştir. Deli Hacı'yı artık öldürtemeyeceğini anlamıştır. Yusuf'un Deli Hacı'nın koruması olduğunu sanmaktadır.

Deli Hacı'nın Öldürülmesi ve Mahir Ağa'nın Derviş Bey'i Hapse Attırarak Deliller Araması Derviş Bey'in konağında yeniden derin düşüncelere dalmış olan Yusuf, Deli Hacı'nın ailesine ne kadar kötü davrandığını ve onun ölmeyi hak ettiğini düşünmektedir. Deli Hacı'nın çocuklarını aç bırakarak öldüreceğini ve kendisinin korkak bir insan olarak kabul edileceğini düşünür. Ertesi gün demirciler çarşısındaki dükkanını açmaya giden Çolak Emin, Deli Hacı'nın kan içinde yatan ölüsünü bulur. Bir süre sonra başka kişiler de ölünün etrafına toplanır. Ölünün etrafında toplanan kişiler Deli Hacı'nın öldürülmeyi hak edip etmediğini tartışırlar. Kimileri Derviş Bey'e ettiği hakareten dolayı onun öldürülmeyi hak ettiğini kimileri ise bir hakaret yüzünden insan öldürüleceğini düşünmektedir. Ali Efendi Deli Hacı'nın Mahir Ağa tarafından mı yoksa Derviş Bey tarafından mı öldürüldüğünü

düşünmektedir. Mahir Ağa Savcı'yla birlikte olay yerine gelir. Deli Hacı'nın ölüsüyle karşılaşan Mahir Ağa içten içe sevinir fakat sevincini kimseye belli etmemeye çalışır. Mahir Ağa Savcı'ya Deli Hacı'nın Derviş Bey tarafından öldürüldüğünü devamlı olarak telkin eder. Evine geri dönen Mahir Ağa Veli'yi yanına çağırır ve Deli Hacı'yı öldürdüğü için ona teşekkür eder. Fakat Veli kimseyi öldürmediğini ve cinayetin üzerine yıkılması durumunda Mahir Ağa'ya onu öldüreceğini söyler. Ertesi gün Jandarma Karakoluna giden Mahir Ağa komutanla konuşur ve Deli Hacı'nın Derviş Bey tarafında öldürüldüğünü üstü kapalı bir biçimde söyler. Komutanın söylediklerinden Deli Hacı'yı öldüren kişinin Veli olmadığı anlaşılır. Deli Hacı'yı Veli'ye öldürmemiş olan Mahir Ağa, onun Derviş Bey'in adamları tarafından öldürüldüğünden emin olur ve Sarıoğlu konağına giderek ailenin cinayet hakkında neler bildiğini öğrenmeye çalışır. Derviş Bey'in aleyhine kullanabileceği ipuçları arar. Sarıoğlu ailesi cinayet hakkında hiçbir şey bilmediğini söyler. Ardından karakola geri dönen Mahir Ağa komutandan, Deli Hacı'nın genç birisi tarafından öldürüldüğünü, Deli Hacı'nın uzun bir süre geceleri onun tarafından takip edildiğini ve eşinin bu genci görmüş olduğunu söylediğini öğrenir. Sarıoğlu konağında böyle bir gencin olup olmadığını öğrenmek amacıyla Mahir Ağa, konağa geri döner. Muzaffer Mahir Ağa'ya aşiretin içinde insan öldürebilecek bir gencin olmadığını söyler. Sarıoğlu ailesine yardım ediyormuş gibi görünen Mahir Ağa, konaktan hayal kırıklığıyla ayrılır. Hemen ardından Muzaffer Meyro'nun yanına gider. Meyro Muzaffer'e Yusuf'u bir aydır görmediğini söyler. Meyro perişan bir haldedir. Duruşma günü giymiş olduğu kıyafetlerini yeniden giyen Kambur Tellal, demirciler çarşısındaki bir arkadaşının yanına gelir. Kurtboğa Ağa'yla karşılaşması üzerine silahını çekip üç kurşunla onu öldürür. Hiçbir şey olmamış gibi çarşıdan ayrılır.

Yusuf'un Kaçması ve Saklanması Deli Hacı'yı öldürmesinin ardından ne yapması gerektiğini bilemeyen Yusuf, kaçmakla saklanmak arasında gidip gelmektedir. Bir süre bir kamışlıkta saklandıktan sonra kasabadaki konağa geri döner. Mahir Ağa'nın da ısrarları üzerine Yusuf jandarmalar tarafından her yerde aranır. Derviş Bey'in İstanbul'dan dönmesi üzerine Mahir Ağa onunla görüşür. Derviş Bey'e yardım etmeye çalışıyormuş gibi görünen Mahir Ağa, hükümete bağlı üst seviyeli yetkilerle birlik olarak Çukurova'da yaşayan beylerin kökünü kazımaya çalışmaktadır. Bir süre sonra Yusuf konağa geri döner. Derviş Bey Yusuf'u dağda eşkıyalık yapan Sakallı Ali'nin yanına göndermeye karar verir. Yüzbaşı ve jandarmalar tarafından Yusuf'un yeri öğrenilir ve konak kuşatılır. Fakat Yusuf konaktan kaçmayı başarır ve Sakallı Ali'yi bulmak için yola çıkar. Yusuf jandarmalar tarafından uzun süre takip edilir. Onun gizlendiği iddia edilen bir köye gelinir fakat köylüler Derviş Bey'in emri üzerine jandarmalara karşı çıkarlar. Mahir Ağa Yusuf'un başına ödül koyar ve onu yakalayacak olan kişiye Anavarza'da bir tarla ve on bin lira vermeyi teklif eder. Köylülerin işbirliği yapmaması üzerine jandarmalar onları döverler. Derviş Bey nüfuslu tanıdıklarından ve eski beylerden Yusuf'un ve kendisinin kurtarılması için yardım ister. Fakat eski beyler Derviş Bey'e devrin değişmiş olduğunu ve artık öldürülen bir karıncanın bile hesabının sorulduğunu söylerler. Ankara eski rejimden kalma derebeylerinin kökünü kurutmak istemektedir. Bunu bahane eden yöneticiler Derviş Bey'i hapse attırmaya kararlıdır.

Muzaffer ile Memet Ali'nin İş Ortağı Olmaları Babasına göre oldukça farklı bir dünya görüşüne sahip olan Muzaffer, Adana'da bir fabrika açmaya karar vermiştir. Açmış olduğu fabrika sayesinde epeyce zenginleşmiş olan Ala Temir'le Muzaffer bu konu üzerine görüşürler. Devlet, fabrika kurmak isteyen toprak sahiplerine oldukça uygun krediler vermektedir. Muzaffer adına Derviş Bey'le görüşen Ala Temir, onu fabrikaya ortak olmaya ikna etmeye çalışır. Fakat Derviş Bey Ala Temir'i küçümser ve onun söylediklerine hiç kulak asmaz. Derviş Bey'in oğlu Muzaffer, babasının bu tutumu karşısında çok sinirlenir ve onu içten içe küçümser. Babasını geçmişe takılıp kalmış olan bir hayalet olarak Ala Temir'i de gelecek olarak görür. Eski gücünü tamamen yitirmiş olan Derviş Bey'e yeni güç odağı olan Ala Temir tehditler savurur. Hatta kendi paçasını kurtarabilmesi için ona Yusuf'u öldürmesini tavsiye eder. Ağalara ve hükümete karşı hiçbir otoritesi kalmamış olan Derviş Bey, Ala Temir'le anlaşmaya karar verir ve kendisinden istenen araziye ona satar. Bundan sonra eski kanlılar olan Muzaffer'le Memet Ali iş ortakları olurlar. Birlikte aynı fabrikada çalışıp yönetimi paylaşırlar. Fabrika yönetiminin düzenlemiş olduğu toplantıda yıllardır birbirlerini öldüren iki ailenin üyeleri birbirleriyle barışıp kucaklaşırlar. Geriye kalan iki aşiretin varislerinin barışmasıyla derebeylik dönemi resmen sona erer.

Derviş Bey'in Sultan Ağa'nın Ölümüne Göz Yumması Yağmurlu ve sisli bir havada Türkmen atlılar, Sultan Ağa'yı teslim almak için yeniden Derviş Bey'in konağına gelirler. Türkmen atlılarla görüşen Derviş Bey onlara Sultan Ağa yerine Muzaffer'i vermek ister. Fakat Muzaffer Memet Ali sayesinde konaktan ayrılır ve şehir merkezine gider. Hayli zor bir duruma düşmüş olan Derviş Bey, halinden anlayacağını düşündüğü tek kişi olan Mustafa Bey'in yanına gider. Derviş Bey Mustafa Bey'in

her ne kadar yardım etmesini ummuş olsa da ondan hiçbir karşılık alamaz. Sakallı Ali'yi aramış fakat onun cezaevine girmiş olduğunu öğrenen Yusuf, amaçsızca oradan oraya savrulmaktadır. Derviş Bey adamlarıyla birlikte Yusuf'u aramaya başlar. Kasabaya inmiş olan Derviş Bey'in yüzüne hiç kimse bakmaz. Bundan dolayı Derviş Bey son bir defa daha Mustafa Bey'le görüşmeye karar verir fakat Mustafa Bey'in durumu en az onunki kadar kötüdür. Emir Sultan Ağa'yı daha fazla koruyamayacağını anlayan Derviş Bey onu Türkmen atlılara teslim eder. Emir Sultan Ağa Derviş Bey'in gözleri önünde parçalanarak öldürülür. Böylece Sarioğlu aşiretinin bütün gücünü kaybetmiş olduğu gözler önüne serilir.

Memet Ali'nin Akyollu Konağını Satması ve Mustafa Bey'in Yitmesi Bir bostan tarlasına sığınmış olan Yusuf'a Bekçi Ali arkadaşlık etmektedir. Daha sonra ne yapacağını bilemez bir halde amaçsızca savrulur. Memet Ali, dostlarına yeni evini gezdirme bahanesiyle Mustafa Bey'in yanına gelir. Mustafa Bey'in konağının tapusu hanımının üzerindedir. Memet Ali annesini konağı satması konusunda ikna eder ve konak satılır. Memet Ali, konağın yıkılacağını ve yerine modern bir çiftlik yapılacağını söylediğinde Mustafa Bey çılgına döner ve ona silah çekip ateş eder. Ancak Mustafa Bey'in adamlarından biri olan İbrahim İbo son anda beyinin eline vurur ve böylece Memet Ali'yi öldürmesine engel olmuş olur. Daha fazla hiçbir şey söylemeyen Mustafa Bey giyinir ve Mestan gibi bilincini kaybetmiş bir şekilde söylenerek Akçasaz bataklığında yitip gider.

Derviş Bey'in Yusuf'u Öldürmesi Yusuf'un, kolluk kuvvetleri tarafından oldukça sıkı bir biçimde her yerde aranması Derviş Bey'i bir hayli telaşlandırır. Yusuf'un yakalanması durumunda cinayete azmettiğinin ortaya çıkacağını anlayan Derviş Bey, jandarmalardan önce onu bulmak ister. Derviş Bey topraklarından sürgün edilmek istememektedir. Birçok kişi tarafından her yerde aranan Yusuf, bir gün kendiliğinden çiftliğe geri döner. Muzaffer'e ait olan en güzel kıyafetleri Yusuf'a giydiren Derviş Bey Meyro'ya, oğlunu Van'daki Dördüncü Ordu'da bulunan dayılarının yanına göndereceğini söyler. Yusuf Meyro'yla helalleştikten sonra Hidayet'le birlikte yola çıkar. Hidayet Yusuf'u Akçasaz bataklığındaki bir söğütlüğe getirir. Bir süre sonra onların yanına gelen Derviş Bey, gözyaşları içinde Yusuf'u vurarak öldürür. Yusuf bataklığın derinlerine doğru gömülür.

Temalar

Gelenek Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bir Türkmen obasının lideri olan Tosun Bey'le Kürt aşiretinin lideri Amer Bey arasında bir barış merasimi gerçekleşmiştir. Derviş Bey'in anlatmış olduğu hikayeye göre geçmişte, üç Oğuz boyu liderleri hasımlarıyla barışmak için ak kefen giyip halkın arasında dolaştıktan sonra barışılacak kişinin ocağına giderlerdi. Tosun Bey ile Amer Bey arasında böylesine tarihi bir olayın yaşandığını gözyaşları içinde anlatır. Geleneklerine oldukça bağlı olan Derviş Bey, Yörüklük döneminden kalma oba yadigarlarını konağında saklamaktadır. Derviş Bey'e göre toplumla doğanın yozlaşmış olmalarının en önemli sebebi geleneklerin terk edilmesidir. Derviş Bey, kendisiyle barışmak isteyen Mahir Ağa'yla geleneksel yöntemlerle barışmayı kabul eder. Ak kefen içinde bütün kasabayı dolaşmak zorunda kalacak olan Mahir Ağa, halkın alaylarına maruz kalmamak için kasabalıların gelenekçi damarlarını kabartacak mitingler yapar. Kandaş adlı bir gazete çıkarılır ve Türk kavimlerinin cesaretiyle savaşçılığı neredeyse her gün övülür. Oğuz boylarının savaşçı gelenekleri çocukların oyunlarına kadar girer. Eski Türk geleneklerinin yeniden dirildiğini gören Derviş Bey bir hayli memnun olur. Kemal'in neredeyse her eserinde olduğu gibi anlatı boyunca Anadolu medeniyetlerine sürekli olarak göndermelerde bulunulur.

Suç / Ceza Derebeylik düzeninin tamamen sona ermesiyle birlikte serbest piyasa ekonomisi anlayışı bütün coğrafyaya egemen olur. Eski düzenin soylu beylerinin yerini gözünü para kazanma ve mülk edinme hırsı bürümüş türedi ağalar alır. Akçasaz bataklığının kurutulmasıyla birlikte yerli halk kurutulmuş olan arazilere yerleşmeye başlar. Fakat Akçasaz'ın değerli ve verimli toprağını köylülere bırakmak istemeyen ağalar, işbirlikçi kamu memurlarını kullanarak silah zoruyla Akçasaz'ı boşaltırlar. Mahir Ağa'dan almış olduğu para karşılığında Derviş Bey'e hakaret eden Deli Hacı, işlemiş olduğu suçun bedelini hayatıyla öder. Bir önceki eserde en samimi olduğu arkadaşının ölüm suçunu üstlenmiş olan Kambur Tellal, bütün suçlarından aklanıktan sonra arkadaşını öldürmüş olan Kurtboğa Ağa'yı demirciler çarşısında öldürür. Bütün gücünü kaybetmiş olan Derviş Bey, Yusuf'un yakalanmasıyla birlikte cinayete azmettirici olduğunun ortaya çıkmasından ve başka bir bölgeye sürgün edilmekten korktuğundan dolayı kendisini kurtarmak için Yusuf'u feda eder ve onu öldürür.

İntikam Anlatıdaki entrikayı kuvvetlendiren ve temel olay örgüsünü oluşturan en önemli tema intikamdır. Derviş Bey'den istediği araziye satın alabilmek için ak kefen giyip bütün kasaba halkı

önünde rezil olmuş olan Mahir Ağa, Derviş Bey'e dostmuş gibi görünüyorsa da aslında onu ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Mahir Ağa'nın ak kefen giymiş haldeki fotoğrafları ülke ve dünya basınında genişçe yer almıştır. Mahir Ağa yaşamış olduğu utancın intikamını almak ister. Hamza Bey'in oğlu Ergin'le anlaşılan Mahir Ağa, Derviş Bey'in İstanbul'da okuyan kızı Nurhan'ı kötü yola düşürmek ister. Fakat Ergin Nurhan'ı tuzağına düşüremeyince Mahir Ağa başka bir yola başvurmak zorunda kalır. Bunun üzerine Mahir Ağa dağ köyünde yaşayan bir akrabası olan Ahmet'ten kasabadaki bütün duvarlara Nurhan'ın İstanbul'da kötü yola düşmüş olduğunu yazmasını ister. Ardından Mahir Ağa Derviş Bey'e Deli Hacı aracılığıyla hakaret eder. Uğramış olduğu hakaretin intikamını almak isteyen Derviş Bey, Deli Hacı'yı Yusuf'a öldürtür. Derviş Bey'i Çukurova'dan sürdürmek isteyen Mahir Ağa Yusuf'u her yerde arar. Fakat bütün gücünü yitirmiş olduğunu anlayan Derviş Bey, kendisini kurtarabilmek için Yusuf'u öldürür. Başkaları tarafından zarar görmüş olan başkarakterler, benliklerini korumak ve toplumdaki dışlanmamak için intikam dürtüsüne devamlı olarak başvururlar.

Entrika Anlatının gerçek zamanı 1950'li yıllarda Demokrat Parti'nin siyasi erk olduğu dönemde geçmektedir. Hegemonyasını büyütmek ve sağlamlaştırmak isteyen Demokrat Parti, kendisinden önce devleti yönetmiş olan siyasi görüşle bir nevi hesaplaşma içine girmiştir. Önceki dönemin hükümeti tarafından rahat bırakılmış olan aşiret beylerinin yerini yavaş yavaş yeni partinin üyeleri, yani ağaları, almaya başlamışlardır. Ülkenin bütün zenginliklerini kendi çıkarları için kullanmak isteyen hükümetin muhalefeti yasaklayacağı Mahir Ağa tarafından dile getirilir. Muhalefetin yasaklanmasıyla birlikte siyasi erkin üyesi olan herkes pastadan oldukça büyük paylar almaya başlayacaklardır. Ağalar ve beyler arasındaki amansız mücadelede bütün koşullar ağaların lehinedir. Dolayısıyla ağalar çeşitli kurnazlıklarla ve devletin sunmuş olduğu sınırsız imkanlarla beyleri yok ederler. Egemen sınıfın çıkarı için çalışan devlet kurumları emekçi ve fakir halka her türlü zulmü yapar. Akçasız bataklığını ıslah etmiş olan halk, emeklerinin karşılığını alamaz ve araziden silah zoruyla çıkarılır.

Aşk Yusuf, aynı köyde doğup büyümüş olduğu Gülizar'a küçüklüğünden beri aşiktir. Gülizar da Yusuf'u çok sevmektedir fakat Yusuf ona karşı beslediği duyguları hep gizlemiştir. Sarıoğlu aşireti üyeleri ve köylüler ikilinin birbirlerine karşı besledikleri aşkı bilmektedirler. Fakat Yusuf, silaha olan merakı yüzünden Gülizar'dan uzak durur. Meyro'yla sürekli görüşen Gülizar, gelecekte onun gelini olacağını farkındadır. Ancak Derviş Bey tarafından Deli Hacı'yı öldürmekle görevlendirilmiş olan Yusuf, başarılı olması durumunda Nurhan'la evlendirilmeyi ve Gülizar'ı ikinci eşi olarak almayı ummaktadır. Gülizar Yusuf'a karşı beslemiş olduğu duyguyu şöyle açıklar: "Düşerse," diyordu kendi kendine, "düşerse mahpushaneye Yusuf, on yıl da beklerim, on beş yıl da. Eşkıya Dursunun avradı gibi. O yıllar yılı bekledi, bekledi de muradına erdi ya... Ben de beklerim, ölene dek yar yolunu beklerim".

Arayış Özellikle anlatının başkarakterleri çeşitli arayışlar içerisindeyler. Yeniyetme ağalara karşı varoluş mücadelesine girmiş olan Derviş Bey, sahip olduğu gücü ve otoriteyi koruyabilmek için elinden geleni yapar. Fakat Derviş Bey ağalara karşı başarılı olamaz. Mahir Ağa'ya, Derviş Bey'den istediği toprakları alabilmek için birçok yola başvurur. Derviş Bey'i yok edebilmek için elindeki siyasi, ekonomik ve insan gücünü sonuna kadar kullanır. Fakat anlatıda en önemli çelişkiyi yaşayan karakter Yusuf'tur. Deli Hacı'yı öldürmekle görevlendirilmiş olan Yusuf, uzun bir süre onu öldürüp öldürmemeye karar veremez. Ali Efendi'yle yapmış olduğu sohbetler sonucunda beyi tarafından kullanıldığını anlar ve Adana'ya kaçmak ister. Fakat hayatı boyunca kendisine öğretilmiş olan gerçeklerden ve alışkanlıklardan bir çırpıda kurtulamaz. Deli Hacı'yı öldürmek için geçerli hiçbir sebep bulamaz. Yeni gerçeklerle barışmayı başaramamış olan Yusuf, kendisinden yapılması istenen şeyi yerine getirir ve bu onun ölümüne sebep olur.

Açgözlülük Anlatıda yeniyetme ağa olarak görev alan karakterlerin hepsi anamalcı düzen içinde toprak edinme yarışına girmişlerdir. Daha fazla toprağa sahip olup kendileri için yeni rant alanları açmak isteyen ağalar, ellerindeki bütün gücü yerel halka baskı yapmak için kullanırlar. Kendisine ve ailesine yetecek kadar toprak ve çiftlik sahibi olmuş olan Mahir Ağa, elindekilerle yetinmez ve gözünü sürekli olarak yeni arazilere diker. Toprak sahibi olmak onun için cinsel ilişki sırasında duyulan hazdan ve şehvetten bile daha güçlüdür. Siyasiler ve kamu memurları da, Demokrat Parti üyesi olan ağaların çıkarlarını korumak için ellerindeki bütün imkanları kullanırlar. Kamu memuru olarak rol alan karakterler, yaptıkları yasadışı her iş için ciddi miktarlarda rüşvet alırlar ya da terfi edilme sözü alırlar.

Yabancılaşma "(...)bu dünya öyle bir dünya oldu ki paran yoksa kardeşin bile yüzüne bakmıyor. Sen de görüyorsun, hem de gözlerinle. Senin adamların bile sana eskisi kadar bağlı değiller. Baba, bu yüzyıl ekonomi yüzyıldır. Bu yüzyılda tek hakim güç ekonomidir. Gerisi lafı

güzaftır". Marks'a göre, Antik Yunan'da olduğu gibi, toplumların site devletleri halinde yaşadığı dönemlerde insanlar dünyayla daha barışıklardır ve bütünleşmişlerdir. İnsanın emeğiyle oluşturduğu nesnelere üzerindeki yaratıcılığı sanayi devrimiyle birlikte yok olmuş ve insan emeğine yabancılaşmıştır. Kemal'e göre değişen düzenle birlikte doğa da değişir. Geçmişte Çukurova'nın simgesi kartalken artık sivrisinek olmuştur. Çünkü değerlerini tamamen yitirmiş, kutsalsızlaşmış insanlık, doğasına ve kendisine yabancılaşmıştır. Daha fazla toprak elde edebilmek için hiçbir kural ve değer tanımayan ağalar, yerel halkın düzenini ve kimyasını bozmuşlardır. Dolayısıyla Yusuf, içinde bulunduğu durumdan kurtulmak için hiç gitmediği ve sadece hayal ettiği Adana'ya gitmek ister. Adana Yusuf için hayali bir diyardır. Ağalar, insan emeğini sömürmekten ve kendi çıkarları için doğayı tahrip etmekten çekinmezler.

Ötekileşme Yeni oluşmaya başlamış olan anamalcı düzen içinde eski geleneklerini devam ettirmek isteyen Derviş Bey ve Mustafa Bey, içinde yaşadıkları toplum tarafından dışlanmış ve ötekileşmişlerdir. İnançları ve değerleriyle yaşamasına izin verilmemiş olan Mustafa Bey depresyona girer ve hayatla olan bütün bağını yitirir. Bu ruh hali onun intihar etmesine sebep olur. Derviş Bey'se, değişime engel olamayacağını anlamış ve korku içinde kendisini kurtarabilmek için Yusuf'u öldürmüştür. Yeni ekonomik ve siyasi düzenle birlikte eski dönemin temsilcileri benzeştirilmiş yani asimile edilmişlerdir.

Hüzün *Yusufçuk* Yusuf adlı eserdeki anlatı, oldukça trajik olaylarla son bulur. Aşireti ve ailesi tarafından terk edilip her şeyini yitirmiş olan Mustafa Bey, hayatla olan bütün bağını koparmış ve intihar etmiştir. Uzun zamandır ağalara karşı vermiş olduğu mücadeleyi kaybetmiş olduğunu anlayan Derviş Bey, kendisini kurtarabilmek için Deli Hacı'yı öldürttüğü Yusuf'u korku içinde öldürür. Değişime uyum sağlamamakta direnen karakterlerin maceraları hüsrarla sonlanır.

Kişi İncelemeleri

Derviş Sarıoğlu

(Kapalı/Vicdansız)

Karakter Anlatının başkarakterlerinden biri olan Derviş Bey, imparatorluk döneminden kalan son derebeylerinden biridir. Muzaffer ve Ceyhun'un babasıdır. Sanayileşme ve anamalcı düzenle birlikte eski gücünü kaybetmeye başlamış olan Derviş Bey, yeniyetme ağalara karşı direnmeye çalışır. Anlatıda başrol oynayan Mahir Ağa adlı karakterle çatışma halindedir. Oğuz boyuna bağlı bir aşiretin lideri olarak Oğuz geleneklerine oldukça bağlıdır. Konaklarında oba yadigarlarını şerefle ve şanla sergiler. Derviş Bey'e göre; içinde yaşadığı halkın yozlaşmış olmasının sebepleri, köklü geleneklerin terk edilmiş olması ve insanların dünyaya bakış açılarındaki değişimdir. Darülfünun'da Hukuk okumuş olan, çeşitli yabancı diller bilen ve felsefe öğrenmeye meraklı olan Derviş Bey, ekonomik ve siyasi düzenin tamamen değişmekte olduğunu farkındadır. Fakat geçmişe duyduğu özlemle romantik bir bakış açısına sahip olan Derviş Bey, insanoğlunu kutsallaştıran değerlere sonuna kadar sahip çıkılmasının gerektiğini düşünür. Dolayısıyla Oğuz gelenekleri yaşatılmalıdır ve eski ideallere sahip çıkılmalıdır. Devamlı olarak soyluluğuyla övünen Derviş Bey, bitkiler ve hayvanlarda olduğu gibi insanların da birbirlerinden ayrıldıklarına inanır. Derviş Bey'e göre insan, cebindeki para miktarına göre değil sahip olduğu karakter ve güçlü irade kadar değerlidir. Lakin kendisini diğer insanlardan üstün gören Derviş Bey, kirli işlerini beslediği adamlarına yaptırır ve eserin sonunda kendisini kurtarabilmek için, daima koruyacağına söz vermiş olduğu, Yusuf'u öldürür. Gurur, onur, şeref, namus ve şan gibi insani değerlere fazlasıyla bağlı olan Derviş Bey, anlatının sonunda gururunun kurbanı olur. Derviş Bey, kapalı ve vicdansız bir karakter olarak değerlendirilebilir. Fakat bazı olumlu düşünceler ve eylemler de gösterir. Bundan dolayı Derviş Bey bir anlatı kişisi olarak çelişkilerle doludur. Derviş Bey'in fiziksel özellikleri anlatıda şöyle betimlenmektedir: "(...) kalın kara kaşlarının altındaki gözleri bir yangın gibiydi. Elmacık kemikleri çıkık, gözleri biraz çekikti. Çenesinin çukuru derin, gölgeli ve çenesi güçlüydü. Güneş yanığından da daha koyu yanık yüzü, derin yüz çizgileri, geniş alnı kendine çok güvenmiş bir adamın bütün benliğini ortaya koyuyor, konuştuğu, güldüğü zamanlar inanılmaz bir ışıltıyla parlayan harikulade güzel ak dişleri ortaya çıkıyordu". Barışma merasimi sırasında Derviş Bey'in giymiş olduğu kıyafetler şöyle betimlenmiştir: "Arkasından da Derviş Bey süslü kapıdan ağır ağır çıktı. O da kapkara bir elbise giymişti. Pırıl pırıl siyah şapkası yepyenydi. Kırmızı benekli, siyah bir kravat takmıştı. Derviş Bey bu kılığıyla Parisin aristokratları arasında bile şık sayılırdı".

ÖRNEK ANILAR

Kederli Ağalara karşı vermiş olduğu mücadelede tek başına kalmış olan Derviş Bey, eski günlere romantik bir yaklaşımla özlem duymaktadır. Eski dönemlerin güzel insanları yok oldukları gibi güzel hayvanlar da yok olmaya yüz tutmuşlardır. Kanlısı olan Mustafa Bey'e sanki karşısındaymış gibi sitem etmektedir: "Kartallar da," dedi Derviş Bey. "O iyi insanlar, o güzel atlara... Kartallar da, kartlar da... Bir ulu karanlığın, bir yıkımın içindeyiz Mustafa," dedi Derviş Bey. "Ne yapmalı, ne yapmalı?"

Coşkun İnsanoğluna kutsallık kazandıran değerlere fazlasıyla değer veren Derviş Bey, coşkun bir karakterdir: "Karısı onun bu hallerini bilirdi, yeni evlendikleri zaman ona böyle sevinç, coşku, bitmez tükenmez, solmaz, hep aynı tazelikte sürüp giden bir sevdıyla, şehvetle gelir, yattıkça tükeneceğine, dolar, coşkusu, sevinci artar çoğalır, birlikte etin, coşkunun, sevincin, şehvetin içinde erir, yiter giderlerdi".

Adil Oğlu Muzaffer, Mahir Ağa'nın teklifini kendisine iletir. Akçasaz bataklığına kanundışı yollardan sahip olmak isteyen Mahir Ağa için Derviş Bey şöyle der: "Oğlum," demişti, "onun Akçasazı almasına göz yumamam. Zaten üç yüz liraya aldığı milyonlar eden çiftlik de millettir. Bundan sonra da onun bu fakir milleti soymasına göz yumamam. Yarısını bana mı verecek? İstemem ve onun gasbına ortak olamam. Sarıoğlu soyuna bu yakışmaz. Şimdiye kadar benim kursağımdan haram geçmedi. Milletin, şu fakir milletin toprağını çalmak için Mahirle bir hırsızlık çetesi kuramam".

Onurlu Ağalarla aynı dünya içinde yaşıyor olmaktan utanç duyan Derviş Bey kendisini ötekileşmiş gibi hissetmektedir: "Yavrum," dedi, "sana bir şey söyleyim mi, ben onu insan saymıyorum. Onunla herhangi bir işte birlik olmak beni gerçekten alçaltıyor. Ne için olursa olsun, onunla bir yere koyamıyorum kendimi. Onunla bir yerde, onlarla bir toprak üstünde durduğumu, bir dünyada yaşadığımı düşünmek bile beni alçaltıyor. Hele onlarla konuşmak, yüz yüze gelmek! Onlardan birisine selam vermek zorunda kalırsam uzun bir süre kendimden utanıyorum, kendimden öğreniyorum".

Eleştirel Gün geçtikçe yayılan ve güçlenen yeni düzenin temsilcileri hakkında Derviş Bey şu şekilde düşünmektedir: "Eyeri kötü diye niçin bir Arap atını boz bir beygirden aşağı görmeli? En büyük bir haksızlık değil mi? Parası olan soyludan da üstün. Yani boz bir beygire savatlı, pusatlı eyeri vurunca, bir eşeğe mücevherli palan vurunca Arap attan üstün oluyor. Haksız, bozulmuş, yıkılmaya mahkum bir dünyadır bu... Böyle sözleri, paranın şandan, soydan, onurdan üstün olduğunu duymak bile istemiyordu".

Yardımsaver Kendi kan davası yüzünden Mahmut'un ölümüne sebep olmuş olan Derviş Bey, onun oğlunu kendi öz çocuğu gibi yetiştirmek ister fakat bu konuda başarılı olamaz: "Yusufu da ben yetiştireceğim. Benim şimdi bir tek oğlum var, o da Yusuf. Babasız olduğu aklına bile gelmeyecek. Ona Mahmudu aratmayacağım".

Korkak Derviş Bey kendisini kurtarmak için öz oğullarından daha çok sevdiği Yusuf'u öldürür: "Bu hal gün batıncaya kadar böylece sürdü. Gün batıp da Derviş Bey onun yüzünü, gözlerini seçemeyince, tetiğe asıldı, ince, cansız bir çığlık bataklığın üstünde dondu, döküldü. Yusuf dönüyordu. Döne döne tam yarın kıyısına geldi, Derviş Bey bir kurşun daha yapıştırdı ona, Yusuf gene düşmedi, kendi yöresinde fir dönüyordu. Bir kurşun daha... Yusuf döne döne vardı, yardım aşağı bataklığa düştü. Bataklığın üstünde epeyce bir zaman dibe inmeden kaldı, sonra koygun sular onu ağır ağır yuttu. Tam bu sırada da üç kilometre ötedeki ekskavatör iri kepçesini kanalla bataklık arasında kalmış son ince toprağa daldırdı, toprağı aldı, kıyıya koydu, sular delicesine, fokurdayarak kanala saldırdı. Yıllanmış, çürümüş, kokmuş ağır su yeni açılmış toprağı doldurarak akıyor, kendisine açılmış yolu oymaya çalışarak ilerliyordu. "O iyi insanlar, o güzel atlara..."

Gelenekçi Derviş Bey'le barışmak isteyen Mahir Ağa, Reşid Ağa'yı ona elçi olarak gönderir. Derviş Bey Reşid Ağa'ya Oğuz boylarının hikayesini anlatır: "Bey demişti ki bana, bütün Beylerin Kürt olsa da, Acem, Arap, İngiliz, Fransız, Rus, Alaman, Gürcü, Çinli, Hindli de olsa, bütün dünya Beylerinin soyu Üç Oğuz'a çıkar. Bütün dünyanın, yetmiş iki milletin soylarının göbeği Orta Asyada kesilmiştir. Ol sebepten bütün Beyler öz bir kardeşlerdir. Onun için biz seninle kardeş oluruz. Bunu sana bin kere söyledim. Neden kardeşiyin evine gelip gitmezsin? Bu ev senindir. Bu çiftlik de senindir." Gene el çırptı. Birden gözleri parladı: "Sen sağ ol, sen var ol, Reşid Ağa," diye bağırdı. Gelen yanaşmalara da: "Bir toklu," dedi, "ya da iyi bir koyun. Evimize kardeşimiz gelmiş, hemen kesin".

Mahir Kabakçioğlu

(Kapalı/Vicdansız)

Karakter Viyana'da eğitim almış olan Mahir, Ankara'daki memurluk görevinden ihraç edilmesinin ardından memleketine dönerek çeşitli düzenbazlıklarla toprak sahibi olmaya başlamıştır. Sahip olduğu toprakları genişletmek isteyen Mahir Ağa'nın önündeki en büyük engel eski aşiret beyleridir. Mahir Ağa Derviş Bey'in Akçasaz'daki topraklarını almak ve onu yok etmek için çeşitli entrikalar kurgular. Fakir bir ailede doğmuş ve büyümüş olmanın getirdiği yılların ezilmişliğiyle gözünü toprak sahibi olma ve para kazanma hırsı bürümüştür. Kasabaya döndükten sonra Tapucu Abdülhalik Efendi'yle arkadaş olur ve onun aracılığıyla resmi olmayan yollardan büyük bir çiftliğin sahibi olur. Zaman içinde sahip olduğu çiftliğe yeni topraklar katar fakat toprak sahibi olmanın vermiş olduğu şehvetimsi hazza doyamaz olur. Akçasaz'daki bataklığın kurutulmasıyla ortaya çıkacak verimli topraklara sahip olmak isteyen Mahir Ağa, Derviş Bey'in Akçasaz'a bağlı olan topraklarını satın almak ister. Mahir Ağa Derviş Bey'den istediği toprakları alabilmek için başkalarının gözünde düşebileceği kadar küçük duruma düşer. İsteddiği topraklara sahip olduktan sonra Derviş Bey'le dostluğunu devam ettirir fakat bir yandan da onu ortadan kaldırmak için çeşitli entrikalar tertipler. Mahir Ağa'nın en çok göze çarpan kişilik özellikleri ikiyüzlülüğü, kurnazlığı ve korkaklığıdır. Kendi kirli işlerini gizlice başkalarına yaptırmaktadır fakat başının derde girmesinden ödü kopmaktadır. Tatlı canını korumak için her çeşit kurnazlığı yapabilir ve insanları arkalarından bıçaklayabilir. Demokrat Parti'ye üye olmasının tek sebebi çıkarlarını korumak ve genişletmektir. Bürokrasideki tanıdıklarını ve kamu memurlarını çeşitli vaatlerle kendi çıkarı için kullanır. Silah zoruyla Akçasaz'a yerleşmiş olan köylüleri araziden çıkartır ve kendisine yeni rant alanları oluşturmak için ağalarla ve bürokratlarla işbirliği yapar. Derviş Bey'den intikam alabilmek için masum insanlara zarar verir ve kendisini kurtarabilmek için onları öldürtmeye bile niyetlenir. Anlatıda Mahir Bey'in fiziksel ve kişisel özellikleriyle ilgili yapılan bir betimlemede şöyle denmektedir: "Yepyeni, uzun kuyruklu, siyah bir arabanın yanındaydı. Arabaya hayran, yöresinde döne döne bakıyordu. Otomobil bir toz tabakası içinde kalmıştı. Yeni başka bir şey daha vardı. O da Mahir'in kılığıydı. Başında ince, güneşte pırıltılı, çok geniş kenarlı, kenarları omuzlarına ulaşacak kadar geniş bir şapka vardı. Beyaz gömlek, ayakkabı, pantolon giymişti. Hep kendi kendine güler gibiydi". Kişilik özellikleri bakımından Mahir Ağa; duyarsız, bilinçsiz, açgözlü, güdümlü, liberal, hasmane, bencil, ikiyüzlü, güvenilmez, nefret edilen, sorumsuz, düzenbaz, umursamaz, endişeli, takıntılı ve korkak bir karakterdir.

ÖRNEK ANILAR

Kıskanç Ankara'daki memurluk görevinden ihraç edilmiş olan Mahir Ağa, oradaki dostlarını kıskanır ve onlar gibi otorite sahibi olmak ister: "Ben pratik bir insanım. Okumuş. Viyanada... Kaç kişi var bu memlekette? Bakan? Hangisi zor? Çiftlik sahibi olmak mı? İğrenç, dalkavukluk. Şimdi umum müdür olsaydık, şu Derviş Bey, hemşerim, diye ayaklarımın kapanırdı. Derviş geldi, önünde durdu. Bataklığın üstüne, çıkık elmacık kemikleriyle, elmacık kemikleri gittikçe genişleyerek... Yazık mı oluyor bana yoksa? Bir çiftlik, iki, sonra? Değer mi? Daha geçmedi. Aramız da iyi Ankarada herkesle... Osman Remzi mason da oldu. Bilmem derecesi ne kadar... Kıskanmıyorum Osman Remziyi. Kıskanamam".

Açgözlü Mahir Ağa topraklarını genişletip Avrupa'nın en modern çiftliğini yapmak istemektedir. Bundan dolayı önüne hiçbir engel çıkmasını istemez: "Bir Derviş Beyi halletsek... Her şey tamam... Bir çiftlik ki... ki... Osman Remzi ne dedi? Dedi ki... Osman Remzi, bugün iyi bir çiftlik yapmak... Avrupadaki gibi... Tam Avrupadaki gibi... Devlet istediğin gibi kredi verecek, hemen. İstedığın kadar. Dünyanın en verimli toprağı, bataklıktan kurtarılmış... O zaman her şeydin, her... Ve turunçgiller. Bin dönüm. Portakal, limon, mandalina, hem de turunç... Buruş buruş yüzlü. Baharda kokudan giremezsin bir portakal, limon bahçesine, kokular bayıltır adamı".

Hırslı Toprak sahibi olmanın şehvetimsi tadına varmış olan Mahir Ağa, ne yapacağını bilemese bile Çukurova'nın bütün toprağına sahip olmak istemektedir: "O gün bugündür çiftlik bin dönümden iki bin dönüme çıkmıştı ama Mahire yetmiyordu bu. Bütün Çukurovanın tapusunu Mahir Beyin üstüne çıkarsan gene yetmeyecekti ya... Mahir toprağına doymuyordu. Herkesin bir şeye tutkusu vardı. Kadına, paraya, fabrikaya, güzel yaşamaya. Mahir Bey de toprağına tutkundu. Delicesine; açıkça, divanesine seviyordu toprağı".

Düzenbaz Derviş Bey'le barışabilmek için eski aşiret beylerinden biri olan Deli Halid'i aracı olarak kullanır. Bunun haricinde anlatı boyunca Mahir Ağa'nın Derviş Bey'e yönelik tezgahlamış olduğu birçok oyunla karşılaşılır: "Al," dedi. "Daha iki yüz elli alacağın var. Elli dönüm tarlayı, bir çift öküzü de unutma. Barışma haberini getirdiğin an sana daha çok yapacak iyiliklerim var. Seni eski Alaybeyinin

oğlu yaparım. İstersen seni çiftlik sahibi de yaparım. Ama az önceki gibi konuşursan Dervişini mümkünü yok yola getiremezsin”.

Kurnaz Mahir Ağa'nın emellerine ulaşabilmek için yapamayacağı kurnazlık yoktur. Hatta insanların gözünde küçük düşmeyi bile kabullenir: “Derviş Beyi etekledi, elini sıkmak istedi, Derviş ona elini uzatmadı, eli öyle kalakaldı. Ne yapmalıydı? Rezil olmuştu! Bir çocuk saflığı, şımarıklığıyla Derviş Beyin elini kaptı, sıktı: "Ne yaptık ki Beyimize?" dedi. "Bir kusur mu işledik? Biz Beyimizi gitmesek de görmesek de severiz, sayarız Beyimiz beyimizdir. Bizim canımız ciğerimizdir. Beyimiz bize gücenmiş, biz onun gönlünü almasını biliriz”.

Öfkeli Düşmanınin yüzüne gülen Mahir Ağa, aslında Derviş Bey'den nefret etmektedir. Oğuz geleneğiyle barışmayı kendisine yediremez: “Acımayacağım, acımayacağım sana. İstedğini yapacağım, ben küçülmem böyle işlerle. Bir yolunu bulacağım senin Türkmen, yere batası Oğuz geleneğiyin de... Bil ki ben küçüldükçe büyürüm. Vaktini söyle, hazırım. Hazırım Beyim, hazırım kardeş! Hazır ol vaktine Sarızade Derviş Paşa, hazır ol! Geliyor Kabakçı Halilin oğlu!”.

Demagog Ak kefen giyip Derviş Bey'le barışmadan önce kasabalıların gelenekçi damarını kabartmaya çalışır. Bu sayede onunla kimsenin alay etmeyeceğini düşünür: “Sesini yükseltti: "Bizim yüz bin yıl geride kalmamızın tek sebebi, geleneklerimizi inkar, atalarımızı, yüce Oğuzu inkardır. Evet, at sırtında Avrupayı, Asyayı, Afrikayı talan eden atalarımızı inkardır. Asil Türk kanını, bütün kanlardan üstün, asil olan kanımızı inkardır. Şimdi size felaketimizin büyük inandırıcı delillerini vereceğim, altı yüzyıllık Osmanlı tarihindeki sadrazamların yüzde doksan beşi Türk kanından değildir. Osmanlı padişahları hiçbir zaman Türk kızlarıyla evlenmemişlerdir (...)”.

Korkak Deli Hacı'yı Derviş Bey'e hakaret etmesi için teşvik ettikten sonra gerçeğin Derviş Bey tarafından öğrenilmesinden korkar. Birkaç adamına Deli Hacı'yı öldürtmek ister: “Ahmet inceden: "Ben hiç adam öldürmedim ki," dedi. Mahir karşısında durdu. Onu küçümser küçümser bir süre yüzüne baktı. Baktı baktı. "Tuuu," dedi. "Biz de seni bir adam belledik. Sıkıştığımız bir anda yaramıza merhem olur, dedik. Ne çıktı altından? Oğlum Ahmedim, ölüyorum be. Hayatım tehlikede be. Gel etme, öldür şu Deli Hacıyı. Deli Hacıyı kim adamdan sayar, kim arar sorar? Sonra yakalanırsan ben seni kurtarırım. Artık muhalefet yok. Her şey, Hükümet, her şey biziz artık bu memlekette. Muhalefeti kapatıyor, Beyefendi, Başbakan... Bir tel çekerim, seni hapisten alırım. Seni kim atacak hapse ya? Kimin haddi sana yaklaşmak? Arkanda dağ gibi Mahir Beyin varken...”.

Bencil Deli Hacı'yı Veli'ye öldürtebilmek için onu Dölek Hüseyin cinayetini üzerine atmakla tehdit eder: “Benim canım çok tatlı. Canım gidince ortada hiçbir şeyim kalmayacak. Benim canım da Deli Hacı'nın pis canına bağlı. Onu öldürecek de senden başka kimsem yok. Sen onu öldürmeye mecbursun. Bu işi yağdan kıl çekercesine yaparsın. Sonra karıncayı gene ezme... Sonra...”.

Nefret Edilen Mahir Ağa'nın tarlalarında çalışan Traktör İşçileri Sendikası Başkanı Habip Azgıngüç, ondan nefret eder: “Şu ayakta dolaşan ölüye bak! diye içinden geçiriyor, bu toprağı onun nasıl, ne yollarla ele geçirdiğini biliyor, Mahirin suratına tiksintiyle bir an bakıyor, onu da içi götürmüyor, başını hemen geri çeviriyordu. Şuna bak, diyordu, şu ulmu it taşağına! Şu pire pislğine, köpek dişine, bir kuyu solucan leşine, baykuş gözüne, yılan yüzüne, sümüklüböcek sidiğine bak! O, bu toprağı, salt toprak olduğı için sevebilir mi? Kokusu için, ışığı için, yumuşaklığı, sıcaklığı, şöyle yağlı, şöyle ışığa batmış, şöyle şehvetli bir kadın gibi dudağını açıp sevdiğini beklercesine yattığı için sevebilir mi?”.

Yusuf Akdemir

(Kapalı/Uyumlu)

Karakter Kürt Mahmut'un oğlu olan Yusuf, babasının öldürülmesinin ardından Derviş Bey tarafından bir fedai olarak yetiştirilir. Annesi Meyro'ya çok düşkündür ve köylüsü olan Gülizar'a aşiktir. Babası Mahmut ve Dördüncü Ordu'da askerlik yapmış olan dayıları gibi kahraman olup nam salmak istemektedir. Derviş Bey tarafından Deli Hacı'yı öldürmekle görevlendirilir. Fakat inandığı ve güvendiğı beyi tarafından ihanete uğrar. Kürt Mahmut'un ölümünün ardından Yusuf'u kendi oğlu gibi yetiştirmek isteyen Derviş Bey, onu okula gönderir. Fakat ilkokul ikinci sınıftan sonra öğrenimine devam etmek istemeyen Yusuf, Derviş Bey'in yanında çalışmaya başlar. Derviş Bey Yusuf'u öz çocuklarında olduğı gibi Tarsus Amerikan Koleji'nde okutmak istemiştir. Fakat Yusuf'un öğrenimine devam etmek istemediğini öğrendiğinde onun okuma ve yazmayı öğrenmiş olmasını kafi bulur. Derviş Bey Kürt Mahmut'ta yapmış olduğı hatayı yeniden yaşamamak için Yusuf'u silahlardan uzak tutmaya çalışmıştır. Fakat bir erkeğin silah kullanmayı bilmemesini ayıplayan Derviş Bey, Yusuf'u Süllü Ağa'nın

yanına gönderir. Süllü Ağa Yusuf'u bir fedai gibi yetiştirir ve on yedi yaşına gelen Yusuf Derviş Bey'e teslim edilir. Beyine ve aşiretine karşı tam sadakatle büyütülmüş olan Yusuf, adam öldürerek şan ve şöhret kazanmak ister. Dördüncü Ordu'daki dayıları gibi bir kahraman olarak anılmayı hayal etmektedir. Yusuf, saflığı, samimiyeti, dürüstlüğü ve azmi sayesinde herkes tarafından sevilir. Derviş Bey Yusuf'u öz oğullarından bile daha çok sevmektedir. Beyine ve aşiretine kendisini kanıtlamak isteyen Yusuf, sürekli kendisine görev verilmesini bekler ve verilen her görevi layığıyla yerine getirmeye çalışır. Yusuf Gülizar'a aşiktir lakin silahıyla aşkı arasında bir tercih yapmak durumunda kalması halinde tercihini silahından yana yapacağını söyler. Aynı zamanda kendisine Deli Hacı'yı öldürme görevi verildiğinde ödül olarak Nurhan'la evlenebilmeyi umar. Gülizar'ı da ikinci eşi olarak almak ister. Derviş Bey'in isteği üzerine Deli Hacı'yı takip eden Yusuf, onu öldürüp öldürmemek konusunda kararsız kalır. Ali Efendi Yusuf'a, bugüne kadar öğrendiği bütün gerçeklerin birer yalandan ibaret olduğunu ve beyi tarafından kullanıldığını söyler. Fakat Yusuf bu gerçekleri kabul etse de onlarla yaşayamaz ve en sonunda Deli Hacı'yı öldürür. Daha sonra yapmış olduğu şeyden pişmanlık duysa da artık çok geçtir. Derviş Bey kendisini kurtarmak için Yusuf'u öldürür. Kişilik özellikleri bakımından Yusuf; tokgözlü, özentili, gelenekçi, uzlaşmacı, dostane, yardımsever, vicdanlı, dürüst, güvenilir, cömert, sorumlu, endişeli, kararsız ve cesur/korkak bir karakterdir.

ÖRNEK ANILAR

Güvenilir Süllü Ağa'dan almış olduğu eğitimin ardından Yusuf, Derviş Bey tarafından birçok şekilde sınanır. Güvenilir bir kişi olduğunu kanıtlar: "Yusuf on yedisine bastığı yıl, Süllü Ağa, Derviş Bey'e gitti, teknilini verdi: "İşte güvenilecek bir adam. Yusuf'a canını, malını, ırzını güvenebilirsin. Yiğit, mert, Beyine canından da daha çok bağlı bir insan," dedi. Bey de ona, yetiştirdiği her adamdan sonra verdiği ödülün birkaç mislini birden verdi".

Cesur Derviş Bey, Yusuf'un sadakatini denemek için ona Mustafa Bey'i öldürme görevini verir. Yusuf hiç düşünmeden onun isteğini kabul eder. Mustafa Bey'i öldürmeden önce Yusuf'a son anda engel olunur: "Yusuf hiç ikircik geçirmeden: "Başım üstüne," dedi, hemen o gece yola çıktı. Bey arkasından dönmesi için adam yollamasa Akyollunun konağını basacak, ya ölecek ya öldürecekti. Altı ay içinde Bey onu bir sürü daha denedi. Yusuf bütün sınavları geçti".

Vefalı Derviş Bey'e olan vefa borcunu ödemek isteyen Yusuf, onu öldürmek için kiralanan adamı yakalamak ister: "Adamı onun yakalaması ne iyi olacaktı? Beyin ona yaptığı iyiliklere karşı o da bir işe yaramış olacaktı. Beyin gözüne biraz daha girecek, Beyin hayranlığı bir kat artacaktı. Bey diyecekti ki göl yerinden su eksik olmaz. Mahmudun oğlu da Mahmut gibi olacaktı tabii... Öyle yiğit, öyle şahin gibi. Gülizar da sevincinden deliye dönecekti. Gülizarın kendisine ne kadar yangın olduğunu biliyordu".

Endişeli Vicdani açıdan kendisini rahatsız eden görevler verildiğinde ikilem arasında kalır ve bu durum onu korkutur: "Şu lanet, kim olursa olsun, lanet mi lanet herif bir kaçsa, diye kendi kendine konuşuyor. Kaçsa da elinden dilinden kurtulsam şu lanetin. Ne bağırarak, ne de arkasından bir kurşun sıkacaktı. Aaaah bir kaçsa! Neden anlatıyordu babasını, neden anlatıyordu Kamili, korkusundan, ödü kopuyordu Sarı Mıstığın, Beyden. Şimdi alıp götürse Bey onu da Kamil gibi eder, boşasiki kırbaçla Karaçalılığa sürerdi, kızıl kana bular, bir gözleri, dişleri kalırdı ışıluyan. Şıp şıp kan damlardı her yerinden".

Kapalı Doğumundan itibaren Yusuf, kendisine öğretilen yalanlarla yoğurulmuştur. Hayatı boyunca kendisine öğretilmiş olan gerçeklerden kendisini soyutlayabilmesi oldukça zordur. Derviş Bey de bunun farkındadır: "Sahtekar adam, yalancı, yalancı! Herkese karşı, kendine karşı da yalancı, kan içici, alçak Derviş. Yazık değil mi oğlana? Bir de oyunun dışına çıksın, diyorsun. Söyle nasıl, nasıl çıksın? Bir fırsatı oldu mu ki çıkabilsin! Bütün dünyası şu çiftlik, şu Bey, bu anası, şu kardeşi, bu toprak, şu bataklık ve elindeki adam öldüren silahlar... Mertlik, yiğitlik... Mertlik yiğitlik de adam öldürmekle olur. Kahramanlık Nasıl, nasıl, nasıl çıkar? Pis adam! Aletlerim, aletlerim kullanırım, demiyorsun da...".

Kararsız Kendi hayatına yön verme konusunda karar verme noktasına gelen Yusuf, bir türlü cesaret gerektiren adımı atamaz. Deli Hacı'yı öldürmekten vazgeçip defalarca Adana'ya gitmeye niyetlenir: "Bu kıpkırmızı, yepyeni bir otobüstü. Bu otobüs de kalkıncaya kadar üç kere bindi bindi indi. Son inişinde otobüs çoktan kalkmıştı. Arkasından gene köprüye kadar koştu, yetişemedi".